MARINEBLAD

NUMMER 1 | FEBRUARI 2020 | JAARGANG 130

KVMO

Vrouwelijke flippers klaar voor onderzeeboten

HISTORIE
50 jaar eskaderreis

BOEKEN
Deelname vrouwen aan gewapende conflicten

COLUMN
Boeke over onze Westerse roze bril

Inhoud

COLUMNS

3 **VOORZITTER KVMO**

10 **JONATHAN HOLSLAG**

14 **SERGEI BOEKE**

23 **BEREND VAN DE KRAATS**

ACTUEEL / KENNIS

4 **TERUG NAAR DE OOST – 50 JAAR ESKADERREIS**
Anselm van der Peet

18 **DE GEBOORTE EN WEDERGEBOORTE VAN EEN MARINE, DEEL II**
Daniël Turk

MENSEN / ACTIVITEITEN

15 **VACATURE MARINEBLAD**

16 **75 JAAR VRIJ**

26 **TENTOONSTELLING 'IN DE BAN VAN DE ZEE'**

31 **IN MEMORIAM**

31 **AFDELINGS-ACTIVITEITEN**

VASTE RUBRIEKEN

11 **CARTOON**

12 **BOEKEN**

24 **BOEKEN**

29 **VETERANEN**

30 **KVMO ZAKEN**

www.kvmo.nl

MARINEBLAD 130 jaar

COLOFON

Marineblad is een uitgave van de Koninklijke Vereniging van Marineofficieren

ISSN: 0025-3340

Hoofdredactie:
KTZ ing. M.E.M. de Natris
mw. drs. M.L.G. Lijmbach

Eindredactie
mw. drs. M.L.G. Lijmbach

Artikelencommissie
drs. A.A. Bon, LTZ1 (TD) ing. J.M.T. Bongartz, KLTZ (LD) mr.dr. M.D. Fink, LTZ1 (TD) F.G. Marx MSc., LTZ1 (TD) dr. ir. W.L. van Norden, dr. A.J. van der Peet, LTZ1 dr. R.M. de Ruiter, KOLMARNS R.A.J. de Wit

Medewerkers:
mw. drs. Z. Borgeld-Guman, mr. S. Boeke, dr. J. Holslag, LTZ1 B. van de Kraats, KTZ (TD) H. Boomstra (cartoon), MCD (foto's, tenzij anders vermeld)

Adres redactie
Wassenaarseweg 2
2596 CH Den Haag
Tel. 070-383 95 04
marineblad@kvmo.nl
www.kvmo.nl

Vormgeving
Frank de Wit
Tel. 038-455 17 54

Drukwerk
Wilco Art Books
Vanadiumweg 8
3812 PZ Amersfoort

Advertenties
070-383 95 04

Abonnementen
Voor leden van de KVMO is het Marineblad gratis. Informatie over het lidmaatschap van de KVMO staat op: **www.kvmo.nl** onder 'FAQ'.
Niet-leden betalen € 49,50 (NL) of € 69,50 (buitenland) per jaar.

Copyright Marineblad
Overname van artikelen is enkel toegestaan na schriftelijke toestemming van de redactie en onder uitdrukkelijke vermelding van de bron. Artikelen in het Marineblad vertolken niet noodzakelijk de visie van het hoofdbestuur van de Koninklijke Vereniging van Marineofficieren of van de redactie. De inhoud van artikelen blijft geheel voor verantwoording van de auteur(s). Richtlijnen voor het schrijven en aanleveren van artikelen zijn in te zien op **www.kvmo.nl** onder 'Marineblad'.

Adreswijziging
Zo tijdig mogelijk schriftelijk doorgeven aan:
Secretariaat KVMO
Antwoordnummer 93244
2509 WB Den Haag
(geen postzegel nodig)
of **info@kvmo.nl**

foto cover: Vanaf 2020 komen ook vrouwen in aanmerking voor functies aan boord van onderzeeboten. (MCD/Gerben van Es)

De KVMO maakt deel uit van de GOV|MHB PROFESSIONALS BIJ DEFENSIE

Column

Een nieuw jaar ligt voor ons. Wederom een lustrumjaar voor de KVMO, want dit jaar wordt het Marineblad 130 jaar uitgegeven. Het is ook het jaar waarin ik, tijdens de Algemene Vergadering op 18 juni, de voorzittershamer zal neerleggen. Het is nog een onwennige gedachte maar na 7,5 jaar voorzitterschap is het goed dat de vereniging een nieuwe voorzitter krijgt. Niet alleen ik ga de KVMO verlaten, Marion Lijmbach heeft onlangs te kennen gegeven dat zij een carrièreswitch gaat maken en dat ze in de loop van het jaar na 27 jaar, waarvan 19 jaar eindredacteur van ons Marineblad, de KVMO gaat verlaten. Het wordt voor onze vereniging dus een uitdagend jaar om voor deze voor de KVMO belangrijke functies een goede opvolging te vinden.

Een nieuw jaar ligt voor ons. Tijdens de nieuwjaarsreceptie uitte Admiraal Kramer zijn grote zorgen over de personele problemen bij onze marine. Ik sluit me hierbij aan. Het aantal vacatures blijft een hardnekkig probleem en de uitstroom wordt vooralsnog niet tot stilstand gebracht. Het toverwoord voor de oplossing lijkt de adaptieve krijgsmacht te zijn. Ik ben een groot voorstander van een verdere samenwerking met het bedrijfsleven maar ik begin me steeds meer te ergeren aan het te grabbel gooien van onze militaire professie. Ik zie geregeld wervingsuitingen waarin staat dat: 'Iedereen kan reservist worden, militaire ervaring is in veel gevallen niet nodig'. Daar waar in het verleden de reservist een militaire opleiding had genoten en militaire ervaring had opgedaan kan vandaag de dag kennelijk iedere burger aan de slag als reservist. Defensie is aan het verworden tot een vredesorganisatie met steeds meer gewaardeerde burgermedewerkers en reservisten. Dit gaat het vacatureprobleem van het operationele gedeelte van onze marine en andere personele commando's niet oplossen.

Een nieuw jaar ligt voor ons. In de laatste cao is afgesproken dat er op 1 juli a.s. een nieuw militair loongebouw zal worden ingevoerd. Een loongebouw dat in mijn ogen recht moet doen aan de militaire professie. Eén met een onderliggend functiewaarderingssysteem waarin de belangrijkste competentie niet 'op een ministerie beleid maken' is maar een functiewaardering die recht doet aan de benodigde kennis, kunde en ervaring, alsmede aan de risico's en het niveau van verantwoordelijkheid van leidinggevenden. Militair zijn is een professie en dan ook nog een gevaarlijke professie. Ook dit moet in de functiewaardering tot uiting komen. Een dergelijk functiewaarderingssysteem zal kunnen bijdragen aan het verminderen van het aantal operationele vacatures op onze schepen en bij het Korps Mariniers. Wat betreft onze mariniers: het is te hopen dat er snel duidelijkheid komt over de status van Vlissingen en Doorn. De onzekerheid duurt te lang en het wordt tijd dat zij zekerheid krijgen over hun toekomst.

Een nieuw jaar ligt voor ons. Wederom een spannend jaar wat betreft de vernieuwing van onze vloot. Op de valreep van 2019 heeft het kabinet groen licht gegeven voor de bouw van het nieuwe *combat support ship*. Zr. Ms. Den Helder moet in 2025 operationeel zijn. Over nieuwe fregatten en onderzeeboten zijn er nog (steeds) geen besluiten genomen. Vooruitlopend op de invoering van onze nieuwe onderzeeboten is er na een succesvolle *pilot* besloten om met ingang van 2020 ook vrouwelijke collega's aan boord te plaatsen. Een mooi en goed besluit aan het begin van het nieuwe jaar. Dat er nog veel mooie en goede besluiten mogen volgen dit jaar.
Een nieuw jaar ligt voor u. Maak er samen met uw geliefden een mooi jaar van!

weblog voorzitter
www.kvmo.nl

@Voorzitter_KVMO

Dr. Anselm van der Peet

Terug naar de Oost

De Nederlandse eskaderreis naar de wereldtentoonstelling in Osaka in het voorjaar van 1970

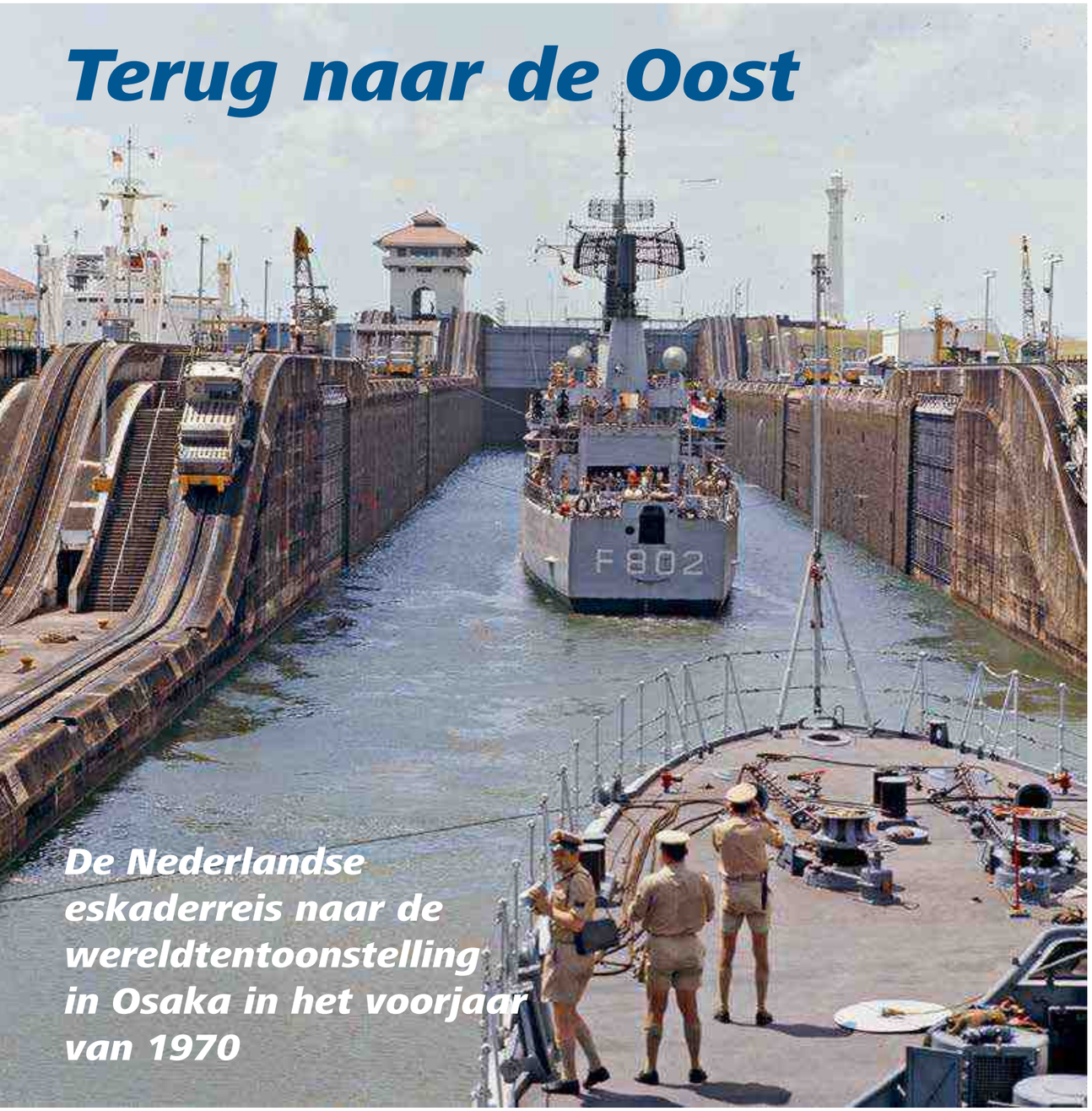

Het afgelopen jaar maakte de Koninklijke Marine (KM) bekend de mogelijkheid te onderzoeken in 2021 voor het eerst na 2000 met meerdere schepen een reis naar Oost-Azië te maken. Na ruim twintig jaar zal een Nederlands eskader zo in ‘de Oost’ weer acte de préséance geven.

Het Van Speyk-klasse fregat Hr. Ms. Van Speyk gezien vanaf het zusterschip Hr. Ms. Van Galen tijdens de doorvaart van het Panamakanaal, voorjaar 1970. (NIMH)

Deze maand februari is het precies vijftig jaar geleden dat de KM de primeur had voor een dergelijke grootschalige vlootmanoeuvre. Dit artikel schetst allereerst de achtergronden van dit vlagvertoon waarna de uitwerking ervan aan bod komt, om tenslotte in te gaan op het feit dat deze manoeuvre de toon zette voor alle latere verre eskaderreizen.[1]

Ambities, financiering en de aanloop naar de eskaderreis van 1970

‘Wij moeten niet in de eerste plaats over de continentale grenzen, maar over het Noordzeestrand heen naar de wereld kijken. Dit zal ook in de toekomst de kracht van ons volk kunnen blijven’, aldus de bevelhebber der Zeestrijdkrachtenen chef Marinestaf (CMS) vicead-miraal L. Brouwer in april 1963. Hij onderstreepte dat Nederland, ondanks het verlies van zijn laatste overzeese Aziatische gebiedsdeel Nieuw-Guinea een half jaar daar-voor, nog altijd op de wereldzeeën thuis hoorde.

> ‘de marine [was] er door de organisatie van de wereldtentoonstelling op gewezen dat de schepen ‘in effect, an extension of their national pavilion’ vormden’

Desondanks kwam het in de eerste jaren daarna nauwe-lijks tot dergelijke KM-vlootmanoeuvres. Een verzoek van de voorzitter van het Nederlandse comité van de wereld-tentoonstelling te Montreal in mei 1967, om de opening van dit evenement met meerdere schepen op te luisteren, werd dan ook door de marineleiding als ‘aantrekkelijk’ be-oordeeld. Hoewel het doel van de tocht officieel ‘slechts het tonen van vriendschappelijke bedoelingen en het aanhalen van oude vriendschapsbanden’ betrof, was de marine er door de organisatie van de wereldtentoonstel-ling op gewezen dat de schepen ‘in effect, an extension of their national pavilion’ vormden. Omdat de Marinestaf zich zo bewust was van het feit dat op de Expo de laatste producten van de Nederlandse industrie moesten worden getoond, kwam het naast vlagvertoon van de wat oudere onderzeebootjager Hr. Ms. Rotterdam tot presentie van het brandnieuwe Van Speyk-klasse fregat Hr. Ms. Van Galen.

Dit vlootbezoek aan Canada, de afstemming die de ma-rine hierover pleegde met het ministerie van Buitenlandse Zaken (BZ) en het opkomen voor Nederlandse industri-ele belangen wekten de belangstelling van het ministerie van Economische Zaken (EZ). Dit departement bleek niet gekend in de vlagvertoonreis. Raadadvi-seur in algemene dienst bij het Commissariaat voor de Militaire Productie (CMP) van EZ, A.E. Plate liet op 3 april 1967 weten dat het ‘zonder meer duidelijk [is], dat het bezoeken van vreemde havens door Hr. Ms. oorlogsssche-pen van groot economisch belang is, immers de lading volgt de vlag’. Het hoeft geen betoog dat de raadadviseur daarom zijn evenknie bij BZ met klem vroeg bij soortgelij-ke vlootmanoeuvres voortaan te overleggen met het CMP.

In 1968 bereikte de marineleiding wederom een verzoek of de Nederlandse zeestrijdkrachten hun opwachting wil-den maken bij een wereldtentoonstelling en wel die van 1970 te Osaka, Japan. De goede ervaringen met dit type vlagvertoon in Canada, alsook de belangstelling van de ministeries van BZ en EZ, brachten de marineleiding ertoe dergelijke reizen aan te grijpen om haar eigen wereldwijde ambitie, structureel veilig te stellen. In een nota van septem-ber 1968 aan de staatssecretaris voor Marine A. van Es, zette CMS viceadmi-raal H.M. van den Wall Bake uiteen dat sinds de terugtrekking uit Nieuw-Guinea ‘[…] in NATO-verband onze taak ter zee primair gelegen is in het oostelijk deel van de Noord Atlantische Oceaan, [en] beperken sinds vele jaren de reizen van het smaldeel en van individuele schepen zich tot dat gebied.’

Hij greep daarom dankbaar terug op de eerdere ontwikkelingen rondom de Canadese wereldtentoonstelling. Ook verwees de vlagofficier naar de jaar-lijkse opgave van het ministerie van BZ, waarin dit departement wensen uitte inzake mogelijke vlootbezoeken aan onder meer Japan, het Midden-Oosten,

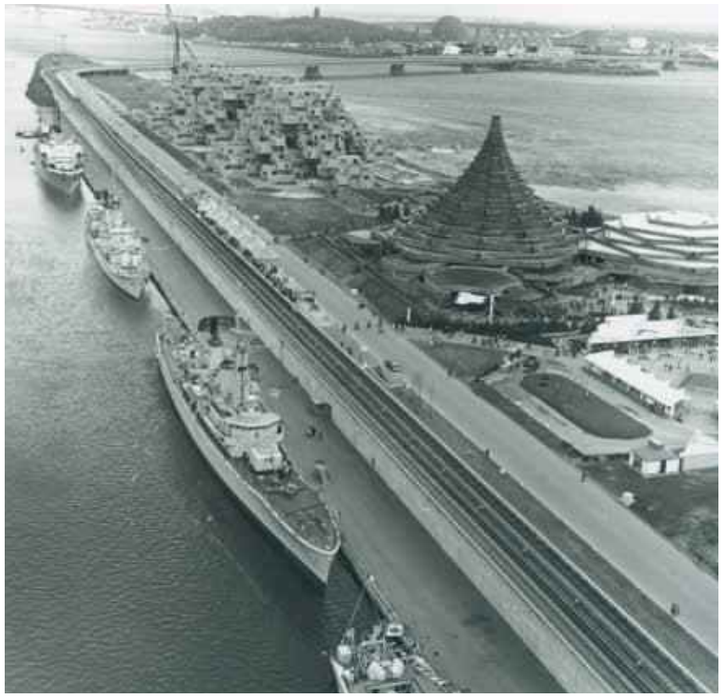

Het fregat Hr. Ms. Van Galen (midden) ligt vóór de onderzeebootjager Hr. Ms. Rotterdam afgemeerd aan de Quai Mark Drouin op het terrein van de wereldtentoonstelling te Montreal, 1967. (NIMH)

Australië en Canada. De achterliggende gedachten voor deze havenbezoeken waren, zo liet de CMS weten, 'in feite gelegen in het verlangen om onze nationale economische belangen over zee te ondersteunen en onze handel te bevorderen'. Een beschouwing van de vlootprogramma's van overige NAVO-marines als de Britse Royal Navy toonde aan dat ook bondgenoten het prijs op stelden jaarlijks langere reizen te ondernemen. Tenslotte wees hij erop dat dergelijke reizen niet ongewoon waren in het licht van de Koude Oorlog, gezien het feit dat ook 'Sovjet-Rusland' regelmatiger eenheden voor langere perioden over de wereldzeeën zond.

Evidente voordelen. De CMS besefte dat de 'lange reizen buiten NATO-gebied' voor- en nadelen kenden. De oefengelegenheid was bij een dergelijke overzeese ontplooiing 'gering'. Een bezwaar dat vooral opging voor alleen varende schepen. De kosten voor olie- en havenfaciliteiten zouden evenwel ten dele overeenkomen met de kosten die anders per schip varend, in smaldeelverband moesten worden uitgegeven. Van den Wall Bake zag gezien de langere reisduur verder 'niet onoverkomelijke problemen' waar het personeelszaken als verlof betrof. Hier tegenover stond dat deze inzet met zich meebracht dat de Nederlandse economische belangen en politieke betrekkingen met het buitenland in gunstige zin zouden worden beïnvloed. De lange reizen naar exotische landen waren bovendien aantrekkelijk voor het personeel. Hij verwachtte daarbij een stimulerende werking wat de werving betrof. Daarnaast was het in de ogen van de viceadmiraal goed voor het KM-personeel: bemanningen raakten op deze manier gewend voor een langere periode op hetzelfde schip te dienen en deden meer vaktechnische ervaring op. De schepen konden daarbij tonen wat zij waard waren, 'ook in warmere gebieden'.

'Daarnaast had de marine belang bij een eigen defensie-industrie, omdat het voor de zeestrijdkrachten voordelig was de specialistische kennis in eigen land te hebben'

De CMS kwam zo tot de conclusie dat de voordelen van deze ontplooiingen overzee 'evident' waren en stelde de staatssecretaris voor 'in principe er toe besluiten dat *jaarlijks* tenminste één schip der Koninklijke marine een reis van langere duur zal maken buiten het NAVO-gebied'. Hij vroeg Van Es de ambtgenoten van BZ en EZ hiervoor te interesseren. Gelet de eerdere standpunten van beide ministeries bleek dit een formaliteit. In april 1969 accordeerde het kabinet dan ook de KM-deelname in het navolgende jaar aan de wereldtentoonstelling in Japan, en het bezoek aan diverse andere havens en route.

De opvolger van Van den Wall Bake, viceadmiraal J.B.M.J. Maas, verklaarde in januari 1970 geheel in de geest van deze voorstellen bij het vertrek van het marinecontingent naar Osaka:

> 'Tegenwoordig betekent het oude woord vlagvertoon een aantal dingen. […] Een oorlogsschip wordt gezien als een weerspiegeling van technisch kunnen op een breed veld van een land. Een land immers, dat een modern instrument als onze schepen kan produceren, moet industrieel van hoge orde zijn. Een bevolking die bemanningen voortbrengt die met deze schepen hun technische bekwaamheid en zeemanschap demonstreren, moet van een hoge orde van ontwikkeling zijn'.

De marine zou er ook in de jaren daarna nooit een geheim van maken dergelijke voor de Nederlandse economische belangen gunstige exportreizen toe te juichen en mede te initiëren.

Belang bij eigen defensie-industrie. De marine had zelf belangen bij exportorders van de Nederlandse militair-maritieme industrie. Bevelhebber der Zeestrijdkrachten viceadmiraal C.H.E. Brainich von Brainich-Felth stipte dit in 1989 in een interview aan. Export van de eigen defensiegerelateerde industrie drukte de kosten van leveranties van hetzelfde type materieel aan de KM. Daarnaast had de marine belang bij een eigen defensie-industrie, omdat het voor de zeestrijdkrachten voordelig was de specialistische kennis in eigen land te hebben. Met andere woorden: met een bestelling uit een buitenlandse catalogus bereikte je niet de kwaliteit die voor de KM op dat moment noodzakelijk was een vooraanstaande plaats te handhaven als een bij de wereldtop behorende marine. De Nederlandse zeestrijdkrachten hadden banden met het eigen nationale militair-maritieme bedrijfsleven. De KM stelde van oudsher haar eigen operationele eisen en droeg zelf de technische verantwoordelijkheid over de bouw- en aanbestedingsprogramma's van schepen. De Nederlandse zeestrijdkrachten beperkten zich niet tot de vaststelling van de operationele criteria van haar scheepsmaterieel, maar waren intensief betrokken bij het ontwerp van het platform en de daarop te installeren wapensystemen en sensoren.

Deze actieve opstelling, die tijd, energie en dus budget vroeg, stelde de marine in staat haar materieelkennis structureel op een hoog peil te houden. Tegelijkertijd kon ze door haar brede en grondige materieelkennis de kosten van systemen die ze moest inkopen laag houden en standaardiseren. De marine was daarom gebaat bij het voortbestaan en de ontwikkeling van de betrokken industrieën en de daar aanwezige kennis. Deze bedrijven hadden weer profijt van de hoge operationele eisen die de zeestrijdkrachten stelden aan de te leveren schepen en hierop geplaatste systemen, die voor een belangrijk deel gebaseerd waren op operationele ervaringen. Dit stabiele netwerk van producent en gebruiker was essentieel voor het creëren en onderhouden van een structureel 'learning process'. Het stelde sommige werven en een toenmalig bedrijf als Hollandse Signaal Apparaten (HSA, huidig Thales Hengelo) in staat producten van hoge kwaliteit te ontwikkelen die konden worden afgezet op de wereldmarkt. Dit alles bood, zoals viceadmiraal Brainich von Brainich-Felth al aangaf, financieel ook voordelen voor de KM, die door grotere aantallen schepen en de elektronische apparatuur aan boord, de prijs voor eigen (scheeps) materieel zag afnemen.

De connectie tussen de KM en de vaderlandse militair-maritieme-defensie industrie was sinds de negentiende eeuw een van wederzijdse afhankelijkheid. De Nederlandse overheid als geheel manoeuvreerde zich in de jaren 1965-1985 in een verre van onafhankelijke positie ten opzichte van deze bedrijfstak. Na een adviesrapport door de Commissie-Keyzer in juni 1966, waarin de tanende positie van de Nederlandse scheepsbouw aan bod kwam, besloten opeenvolgende kabinetten de in dit rapport opgenomen adviezen als fiscale en indirecte steunmaatregelen te volgen. Ook volgden zij de suggestie te komen tot seriebouw en clustering van werven. Dit alles kwam voort uit de gedachte de economie te stimuleren en massaontslag te voorkomen. Het beleid resulteerde onder meer in 1970 in de vorming van het Rijn-Schelde-Verolme-concern (RSV), waarin een groot deel van de Nederlandse grote scheepsbouw werd samengebracht. Daarnaast was er van overheidswege, en vooral van de zijde van het Ministerie van EZ, sprake van een verhoogde gevoeligheid voor het bevorderen van (marine)scheepsbouworders uit het buitenland. Deze situatie werd in de hand gewerkt doordat de zelfscheppende vaderlandse defensiegerelateerde maritieme industrie, een structurele overcapaciteit bezat ten opzichte van de zeestrijdkrachten. Het Ministerie van BZ had om eigen redenen eveneens belangstelling voor export van militair-maritiem materieel naar het buitenland. Uit de aanschaf van (groot) militair materieel was af te leiden of de aankopende staat al dan niet politiek en militair gewicht toedacht aan het land dat de wapens leverde. Met de bestelling van marineschepen kocht een land ook vriendschap en steun.

'Tijdens de reis van 1970 maakten verschillende bedrijven gebruik van de mogelijkheid aan boord cocktailparty's te geven'

Het delen van de kosten. Nu was het voor de marine- en defensieleiding weliswaar prettig dat ze voor haar wereldwijde ambities politieke rugdekking kreeg van overige departementen, maar de extra kosten die hieruit voortkwamen zag ze toch graag gecompenseerd. CMS Van den Wall Bake had in april 1968 al gesuggereerd andere departementen, gezien de voordelen voor de Nederlandse economie en de buitenlandse betrekkingen, bij te laten dragen aan de extra kosten. De marineleiding gaf in mei 1969 aan geen bezwaren tegen de Osaka-reis te hebben, 'mits de extra kosten die hiermee gemoeid zijn door beide departementen [Defensie en EZ] worden gedragen'. Minister-president P.J.S. de Jong was evenwel van oordeel dat het beginsel dat andere departementen in de kosten moeten bijdragen 'niet te ver moe[s]t worden doorgevoerd'. Het kabinet deelde dit standpunt, hoewel EZ uiteindelijk 10.000 gulden (ca. 4.500 euro) aan de geschatte (extra) kosten van dit vlagvertoon, 350.000 gulden (ca. 159.000 euro), bijdroeg.

Het ministerie van EZ zou overigens ook in de navolgende decennia waar mogelijk steun verlenen aan de vlagvertoonreizen. Naast het ondersteunen van overzee aangeboden recepties door de aanwezigheid van de staatssecretaris van Economische Zaken, betrof het financiële bijdragen. In tegenstelling tot wat schout-bij-nacht J.D.W. van Renesse in 1986 verklaarde – 'de marine bekostigde de *Fairwind*-[eskader]reis geheel zelf'– verdient het bijvoorbeeld vermelding dat de Economische Voorlichtingsdienst van de 20 miljoen gulden (ca. 9 miljoen euro) die ze op jaarbasis voor het eigen programma beschikbaar had, dat jaar 250.000 gulden (ca. 113.000 euro) bijdroeg aan de Aziatische eskaderreis. De opstelling van zowel het ministerie van EZ als dat van Defensie en de KM, partijen die zich bewust waren van elkaars afhankelijkheid betreffende de doelen die zij met de reizen beoogden, had zo wat betreft de financiering ervan een enigszins ambivalent karakter.

De eskaderreis 1970: blauwdruk voor de toekomst

De wereldreis naar Osaka van 1970 is als de 'moeder' van de bv Nederland vlagvertoonreizen te zien. De opgezette organisatiestructuur zag tot 2000 bij vergelijkbare overzeese manoeuvres op hoofdlijnen steeds opnieuw navolging. De voorbereidingen voor deze eerste promotiereis naar het Verre Oosten namen in september 1969 een aanvang. Na een besluit hiertoe in de Admiraliteitsraad 1969 volgde de instelling van een werkgroep die het programma van de havenbezoeken zou organiseren wat betreft 'de *goodwill*-belangen op maritiem, economisch en algemeen gebied'. In deze werkgroep zaten KM-vertegenwoordigers van de marine, onder wie het hoofd van Marinevoorlichting en de commandanten van de twee betrokken schepen: de fregatten Hr. Ms. Van Speyk en

Viceadmiraal H.M. van den Wall Bake, chef Marinestaf 1967-1968. (NIMH)

Hr. Ms. Van Galen. Verder telde het gezelschap ambtenaren van de ministeries van EZ en BZ. Later sloten zich hier vertegenwoordigers van het ministerie van Cultuur, Recreatie en Maatschappelijk Werk en van het ministerie van Landbouw en Visserij bij aan. In volgende gespreksrondes waren naast bovengenoemde ambtenaren ook vertegenwoordigers van het bedrijfsleven aanwezig.

Het forum was het snel eens over de doelstelling de beide schepen 'ten volle' te benutten voor het promoten van Nederlandse (militaire) handelswaar. Van de unieke gelegenheid de fregatten te presenteren als producten van de Nederlandse scheepsbouw en de elektronische- en metaalverwerkende industrie, diende 'maximaal' gebruik te worden gemaakt. Daarbij waren alle betrokken partijen het erover eens dat buitenlandse belangstellenden voor modern varend militair materieel ongaarne van de tekentafel kochten en de functionaliteit en de kwaliteit ervan met eigen ogen wilden aanschouwen. De commandanten en gespecialiseerde zeeofficieren brachten vervolgens bezoeken aan diverse Nederlandse bedrijven om zich te laten informeren over de al bestaande relaties met de te bezoeken landen. Het ministerie van BZ spande zich van zijn kant in, de commerciële achtergronden van het vlootbezoek uiteen te zetten tegenover de Nederlandse ambassades in de te bezoeken landen. Tijdens de reis van 1970 maakten verschillende bedrijven gebruik van de mogelijkheid aan boord cocktailparty's te geven. De gevolgde procedure hierbij was dat het bedrijf de gastenlijst voor deze party's opstelde en dat de commandanten de invitaties stuurden en als gastheer optraden. De kosten van deze borrels kwamen voor rekening van het bedrijfsleven. Bedrijven als HSA namen veelvuldig de gelegenheid te baat de door hen vervaardigde apparatuur aan boord te laten tonen. Deze firma's organiseerden met behulp van hun vertegenwoordigers in het buitenland rondleidingen aan boord, waarbij veelal officieren en het hoofd van de elektronische dienst als gids optraden. In diverse havensteden namen vele buitenlandse marineofficieren en burgerambtenaren aan deze rondleidingen deel.

Veel ambassadeurs gaven na het vertrek van de schepen blijk ingenomen te zijn met het vlagvertoon. Bij herhaling verzekerden zij dat het bezoek nuttig was. In één geval meldden zij zelfs dat de 'timing' van het bezoek uitstekend was gekozen, omdat het Nederland veel 'goodwill' bracht op een moment dat onderhandelingen over een miljoenenorder een nieuwe stimulans nodig hadden. Een andere diplomaat zag alleen al in het feit dat de schepen er waren een belangrijke steun voor 'Holland Promotion'. Het bedrijfsleven reageerde eveneens enthousiast.

'De marineleiding concludeerde dan ook dat Holland Promotion niet meer 'weg te denken' viel tijdens verre vlagvertoon- en oefenreizen'

Niettegenstaande deze positieve geluiden viel er ook kritiek te beluisteren. De berichtgeving in de vaderlandse pers was summier geweest. De marine uitte klachten over de 'trage communicatie' tussen het bedrijfsleven en de zeestrijdkrachten. De KM begreep dat directe contacten onaanvaardbaar waren en dat zij afhankelijk was van het ministerie van EZ, maar ze hoopte dat bij toekomstige wereldreizen een en ander met 'meer voortvarendheid' werd opgepakt. Dit departement deelde overigens deze kritiek op het bedrijfsleven. Het betrof vooral de aanpak om in sommige havens gasten aan boord uit te nodigen die daar geen vertrouwde tussenpersonen van de industrie troffen.

Bemanningsleden van de fregatten Hr.Ms. Van Galen en Hr. Ms. Van Speyk nemen deel aan een ceremonie op de wereldtentoonstelling te Osaka, 1970. (NIMH)

Eskaderreizen na 1970 & lessons learned

Ondanks voornoemde kritiek overheersten bij alle betrokken partijen na 1970 tevredenheid en lonkte verdere inzet op de wereldzeeën. In 1973 kwam het zodoende tot een nieuwe wereldreis van twee marineschepen: de onderzeebootjager Hr. Ms. Limburg en het fregat Hr. Ms. Van Galen. Ditmaal werd deze *deployment* deels samen met een Brits eskader uitgevoerd, zodat er in tegenstelling tot de reis van 1970 onderweg gelegenheid tot oefenen bestond. Ten behoeve van meer publiciteit waren er nu de nodige maatregelen genomen wat betreft pers en public relations. Hiertoe embarkeerden gedurende de gehele eskaderreis naast een officieel militair camerateam van de Audiovisuele Dienst, tussentijds diverse malen Nederlandse fotografen van dagbladen en televisieploegen. Op de vaarroute lagen onder meer (het prerevolutionaire) Iran en Indonesië. Net als tijdens de voorgaande wereldreis vond in de buitenlandse havens Holland Promotion prominent plaats. In het voorbereidingstraject vonden wederom besprekingen met beide betrokken commandanten plaats, en met hun officieren die aan bezoekers tekst en uitleg moesten geven. Dit overleg was belegd bij de ministeries van EZ en BZ in het gezelschap van vertegenwoordigers van de industrie.
Na de reis meende HSA dat de eskaderreis een 'waardevolle bijdrage' had geleverd aan potentiële orders. Het hoeft geen betoog dat gezien deze reactie en de hierna volgende Indonesische order bij RSV voor drie korvetten en bij Fokker voor acht F-27militaire transportvliegtuigen, alsook Iraanse bestellingen van HSA-vuurleidingen, de reis door zowel BZ, EZ en de marine als 'geslaagd' werd beschouwd. Temeer daar het Holland Promotion aspect tijdens de reis 'over het algemeen' goede aandacht had gekregen in de Nederlandse media, onder meer door tussentijds journalisten te embarkeren. Dit laatste was tijdens de reis in 1970 nauwelijks gebeurd. De marineleiding concludeerde dan ook dat Holland Promotion niet meer 'weg te denken' viel tijdens verre vlagvertoon- en oefenreizen.

In juli 1979 vond een derde grote ontplooiing naar 'de Oost' plaats: de zogeheten *Far East Australia Cruise*. In de aanloop naar dit vlootbezoek aan diverse havens in de Indische Oceaan kwam het voor zover het handelsbevordering en promotie van Nederland betrof, andermaal tot coördinatie van alle betrokken ministeries en het bedrijfsleven. Door de indienststelling van een tweede bevoorradingsschip in 1976 (Hr. Ms. Zuiderkruis) was het, gelet op de overige taken van de zeestrijdkrachten, voortaan mogelijk een volledig Nederlands eskader over de wereld uit te sturen. De jaren tachtig toonden inzake verre eskaderreizen veelal eenzelfde beeld. Van regeringszijde werd de lijn 'help de bv Nederland' verder doorgezet.
Na de met veel publiciteit omgeven eskaderreis *Fairwind* '86 gold voor de KM ook bij de *Fairwind*-vlagvertoonreis in 1988 dat 'in samenwerking met de ministeries van Buitenlandse- en Economische zaken de nationale/handels bevorderende belangen in het buitenland, waar mogelijk zullen worden uitgedragen'.

Ook daarna bleef het 'alle hens aan dek', zoals staatssecretaris van Buitenlandse Handel Bolkestein in 1986 het promoten van de Nederlandse defensie gerelateerde maritieme industrie tijdens eskaderreizen omschreef.
In 1995 en 2000 kwam het nog tot verdere *Fairwind*-wereldreizen. In 1995 betrof het een *deployment* van de M-fregatten Hr. Ms. Van Nes en Hr. Ms. Van Galen. De eskaderreis *Fairwind* 2000, waarin vier schepen waaronder een Belgisch fregat participeerden, stond in het teken van vierhonderd jaar Nederlands-Japanse relaties.

Conclusie

Vlagvertoon naar het Verre Oosten als opgestart in 1970 was voor de KM een belangrijk motief om haar marineschepen blijvend wereldwijd te kunnen laten opereren. Tal van Nederlandse oorlogsbodems, veelal in eskaderverband, bezochten zo na 1962 wereldwijd buitenlandse wateren en havens. Deze verre reizen kregen een extra dimensie doordat ze in belangrijke mate in het licht stonden van Nederlandse handelsbevordering. Tijdens bezoeken aan buitenlandse havens presenteerden tientallen Nederlandse bedrijven zich op de dekken van Harer Majesteits schepen. De eerste eskaderreizen resulteerden in een enthousiast onthaal overzee en positieve reacties van de in zware internationale concurrentiestrijd verkerende Nederlandse (scheepsbouw)industrie. Daarom werden latere reizen op eenzelfde manier aangepakt, maar dan met een steeds meer verfijnde public relations. Het was voor de industrie nu eenmaal bijzonder praktisch de autoriteiten die een bezoek aan de schepen brachten, te kunnen ontmoeten. Een dergelijke introductie was voor vele (vooral kleinere) bedrijven anders moeilijk realiseerbaar, of kostte in ieder geval veel meer tijd en geld.

Deze handelsbevordering was en bleef overigens niet meer dan een unieke vorm van overheidssteun. Voor het bedrijfsleven gold dat handelsbevordering die in het kader van deze eskaderreizen plaatsvond, een onderdeel vormde van vele activiteiten die ter bevordering van de export werden ondernomen. De algehele marketinginspanning van de defensiegerelateerde industrie was uitgebreider, omvatte langere termijnen en was steeds duidelijk klant georiënteerd. Het grote voordeel van een vlootbezoek was dat de industrie de producten die zij leverde direct in de praktijk kon tonen. Daarbij was de KM, als 'professionele tevreden gebruiker van al dat fraais, natuurlijk de best denkbare reclame'.

Het economisch vlagvertoon diende daarnaast de diplomatieke betrekkingen van Nederland. De reizen waren van politiek belang om de stem van Nederland in de internationale politiek te ondersteunen. Vertoon overzee van hoogwaardige techniek en gekwalificeerd personeel resulteerde steeds in veelal gunstige publiciteit en nauwere bilaterale relaties. De KM had er zelf eveneens een evident financieel belang bij tijdens eskaderreizen als drijvende handelstentoonstelling te fungeren: de stuksprijs van haar schepen en bepaalde wapensystemen konden bij orders uit het buitenland omlaag gaan. Daarnaast onderstreepte ze, zeker na 1970, met deze wereldwijde reizen haar militair-maritieme *out-of-area*-capaciteit van bemanningen en schepen, net als haar prestige in binnen- en buitenland.

Dr. A.J. (Anselm) van der Peet is verbonden aan het NIMH. De auteur promoveerde in 2016 aan de Universiteit Utrecht op het proefschrift *Out-of-area. De Koninklijke Marine en multinationale vlootoperaties 1945-2001*.

Noot

1 Dit artikel is gebaseerd op een van de casestudies in bovengenoemde dissertatie.

Column

De Amerikaanse marine heeft thans 293 schepen in de vaart en blijft daarmee de machtigste vloot. Toch bestaat er twijfel. Specialisten stellen namelijk ter discussie of de marine wel klaar is voor een grootmachten-conflict. Iran tot daaraantoe, maar China, of erger, China in combinatie met Rusland, dat wordt al moeilijker. Die relatieve zwakte zou rivalen kunnen aanzetten tot meer assertiviteit. Neem China. Zolang dat land inschat dat het zwak staat in de Westelijke Stille Oceaan, is de kans klein dat het spoorslags militaire macht zal gebruiken ten aanzien van bijvoorbeeld Taiwan. Verandert die calculatie, dan kan ook die traditionele terughoudendheid verdwijnen. Zulke kentering in de navale machtsbalans vergroot de kans op geweld.
Een eerste bezorgdheid is van strategische aard: kan de Amerikaanse marine nog steeds twee grote regionale conflicten tegelijk aan? Rusland en China hebben onderling verschillende twistpunten, maar zij zien ook dat een gezamenlijk front de Amerikanen nerveus maakt. De Verenigde Staten hebben het nu al moeilijk voldoende *sealift* te vinden voor een groot conflict rondom de Atlantische Oceaan, laat staan dat het tezelfdertijd grootschalige troepenverplaatsingen moet mogelijk maken in de Stille Oceaan. Washington lijkt ook conceptueel een scenario van *two major regional wars* (2MRC) te hebben begraven. Rusland en China slaan die worsteling nauwgezet gade en dagen het Westen uit door zelf grote transregionale oefeningen op te zetten.

Een tweede overweging betreft het vermogen van rivalen om belangrijke platforms op afstand te houden. Zowel Rusland als China hebben vooruitgang geboekt om de aanwezigheid van oppervlakteschepen in de oceanen in de gaten te houden: satellieten, onbemande vliegtuigen en diverse radars. Die zijn gekoppeld aan krachtige raketsystemen: antischipraketten én ballistische raketten met een reikwijdte tot 1.500 kilometer. Vermoed wordt dat China reeds of binnenkort zo'n systeem volledig operationeel heeft. Vooral de Amerikaanse vliegdekschepen zouden dan een doelwit vormen. Wat hierbij in het bijzonder zorgen baart, is dat China veel van die lanceerinstallaties bouwt, ze doorgaans mobiel zijn en aangestuurd worden door een geavanceerd netwerk van sensoren dat in een tegenaanval moeilijk te neutraliseren is.

'Een eerste bezorgdheid is van strategische aard: kan de Amerikaanse marine nog steeds twee grote regionale conflicten tegelijk aan?'

Een derde uitdaging betreft de aantallen. Tijdens de Koude Oorlog had de Amerikaanse marine meer dan 500 schepen in de vaart om een belangrijke rivaal af te schrikken. Vandaag zijn er dat dus 293 om verschillende rivalen in de gaten te houden. China bouwt dit jaar minstens dertig marineschepen, waaronder tien *destroyers*. Rusland bouwt er twaalf, doorgaans kleine maar formidabel bewapende platformen. Die aantallen zijn van belang. Hoe meer schepen, hoe meer veerkracht. De Amerikanen mogen dan wel prat gaan op hun operationele ervaring, maar de rivalen is het niet ontgaan hoe de Amerikaanse vloot geplaagd wordt door slecht getrainde bemanning en gebrekkig onderhoud.

Een vierde pijnpunt heeft betrekking op de nucleaire aanvalsonderzeeboten. De VS hebben het krachtigste onderzeewapen, maar ook hier zijn de aantallen gering. Tijdens de Koude Oorlog had de Amerikaanse marine 90 aanvalsonderzeeboten; vandaag zijn dat er 56 en het aantal zal verder dalen tot 42. Thans heeft de marine ongeveer acht onderzeeboten voorwaarts ontplooid in de Stille Oceaan, waarvan er ongeveer drie effectief op patrouille zijn. Veel te weinig, geeft ook de marinetop toe. China en Rusland blijven niet stil zitten. Rusland heeft nog relatief veel technologie in handen, maar weinig geld om veel nucleaire onderzeeboten te bouwen. China heeft de budgetten, maar onvoldoende technologie: voorlopig althans.

De hogere defensiebudgetten van Donald Trump verbeteren de situatie niet. De marine probeert haar voordeel te behouden met bijvoorbeeld een Tomahawk-kruisraket die schepen kan treffen, een maritieme luchtdoelraket en een krachtige SPY-6-radar. Via horizontale escalatie probeert zij het front te verbreden. Met concepten als de *Third Offset* en *Mosaic Warfare* mikt zij op netwerken van onbemande vaartuigen. Maar het zal nog jaren kosten alvorens dat in de praktijk wordt gebracht en met kleine onbemande vaartuigen alleen stop je geen agressie. Uiteindelijk blijft het cruciaal om voldoende grote platformen en vuurkracht te behouden, alsook het vermogen én de bereidheid om *boots on the ground* te krijgen.

Dr. Jonathan Holslag is politicoloog en China-kenner. Hij is onder meer docent Internationale Politiek aan de Vrije Universiteit Brussel.

ADVERTENTIE

Boeken

Why Women Rebel: Understanding Women's Participation in Armed Rebel Groups

Uitgever	Routledge, London, 2017
Auteur	Alexis Leanna Henshaw
ISBN	9780367221522
Omvang	133 blz.
Prijs	£ 36,99

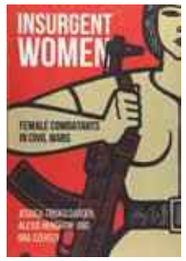

Insurgent Women: Female Combatants in Civil Wars

Uitgever	Georgetown University Press, 2019
Auteur	Jessica Trisko Darden ea.
ISBN	9781626166660
Omvang	96 blz.
Prijs	€ 15,59

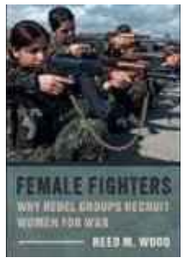

Female Fighters: Why Rebel Groups Recruit Women for War

Uitgever	Columbia University Press, 2019
Auteur	Reed M. Wood
ISBN	9780231192996
Omvang	304 blz.
Prijs	€ 32,19

Een vrouwelijke strijder die zich vrijwillig aansluit bij een groepering in een gewapend conflict, gevoed door haar ideologische overtuiging of pure wil om te vechten. Dit beeld stuit doorgaans op hevig verzet. Vrouwen bezitten toch een intrinsieke vreedzaamheid? En mochten zij zich ooit genoodzaakt voelen om zich te bewapenen, dan zal de reden hiervoor toch zeker een onmiddellijke dreiging zijn – zoals dwang, overheersing of agressie?

Het domein van conflict en oorlog lijkt nog altijd gedomineerd door de aanname dat geweld uitsluitend aan mannen is toebedeeld en dat vrouwen hier van nature van afzien. Deze aannames zijn de afgelopen jaren steeds vaker ter discussie komen te staan, waarbij wordt beargumenteerd dat het gebrek aan een *'gendered view on conflict'* ertoe leidt dat de stereotypering van conflict als een mannelijk domein onterecht in stand wordt gehouden.

De beweegredenen

Alexis Henshaw, politicologe en docent aan meerdere universiteiten in de Verenigde Staten, is één van de onderzoekers die zich tegen deze stereotypering verzet. In haar boek *Why Women Rebel: Understanding Women's Participation in Armed Rebel Groups,* bestudeert zij de deelname van vrouwen aan meer dan 70 rebellengroeperingen sinds de Koude Oorlog en de beweegredenen van vrouwen om zich bij deze groeperingen aan te sluiten. De door Henshaw verzamelde data wordt uitvoerig geanalyseerd en gecombineerd met een discoursanalyse van bestaande *mainstream* literatuur en kritische feministische theorieën. Wat volgt is een politicologisch betoog begeleid door casestudies, dat voor de lezer zonder voorkennis over *gender issues* in conflictstudies vrij taai aanvoelt. Voor de ingelezen lezer is *Why Women Rebel* een waardevolle bron van concrete data over een fenomeen dat tot nu toe weinig belicht is.

Achterhalen waar, wanneer, waarom en in welke aantallen vrouwen deelnemen aan gewapende conflicten vormt de rode draad van dit boek. Henshaw concludeert dat vrouwen actief zijn in meer dan de helft van alle onderzochte rebellengroeperingen, hoewel zij slechts door een derde van deze groeperingen in de gewapende strijd worden ingezet. Een kwart van de groeperingen laat vrouwen toe in het leiderschap. Een laatste conclusie stelt, niet geheel verrassend, dat het waarschijnlijker is dat vrouwen zich uit eigen overweging aansluiten bij links georiënteerde groeperingen.

De bijdrage

Henshaw is tevens co-auteur van *Insurgent Women: Female Combatants in Civil Wars.* Dit boek is in samenwerking met Jessica Trisko Darden (docent, American University) en Ora Szekely (docent, Clark University) tot stand gekomen. Het lijkt alsof de auteurs in *Insurgent Women* voortbouwen op het theoretische frame van *Why Women Rebel* aan de hand van drie gedetailleerde casestudies. De bijdrage van dit werk aan de bestaande literatuur is volgens de auteurs te herleiden naar de shift van klassieke naar asymmetrische oorlogvoering. Asymmetrische oorlogvoering heeft de grenzen tussen soldaat en burger vervaagd en deze vervaging heeft een *'gendered'* karakter. Een man wordt doorgaans als mogelijke soldaat gecategoriseerd, daar waar een vrouw automatisch onder de burgerbevolking lijkt te vallen. Dit gesimplificeerde paradigma van oorlog zorgt voor een blinde vlek ten opzichte van de rol van vrouwen in gewapende conflicten. Een beter begrip van de deelname van vrouwen aan gewapende conflicten zal uiteindelijk leiden tot een beter begrip over asymmetrische oorlogvoering.

De auteurs duiken diep in het beschikbare bronmateriaal over de verschillende strijdgroepen in de voortdurende burgeroorlog in Oekraïne, de conflicten in de Koerdische regio's van Turkije, Syrië en Irak en de burgeroorlog in Colombia. Per *casestudy* wordt de bijdrage van vrouwelijke strijders tijdens drie momenten in de 'levens'cyclus van een conflict bekeken, namelijk: de werving van strijders, de daadwerkelijke bijdrage en de beëindiging van een conflict. Waarom vrouwen vechten, op welke wijze zij deelnemen aan de gewapende strijd en hoe vrouwen kunnen bijdragen aan het beëindigen van een gewapend conflict zijn centrale vragen binnen dit boek. Het boek leest als kwalitatieve uiteenzetting gemakkelijker weg dan *Why Women Rebel.* De afbakening door middel van *casestudies* leent zich daarentegen minder goed voor de lezer die algemeen geïnteresseerd is in de aanwezigheid van vrouwelijke strijders binnen gewapende conflicten. Het boek concludeert dat er geen eenzijdig profiel van een 'vrouwelijke strijder' bestaat. Vrouwen mengen zich om een veelvoud aan redenen in een gewapend conflict en daarbij voeren zij een veelvoud aan functies uit.

Waarom vrouwen

De hierboven genoemde boeken bestuderen de deelname van vrouwelijke strijders aan geweldsconflicten vanuit het onderwerp zelf; vrouwen. Reed M. Wood, politicoloog en docent aan de Arizona State University, richt zijn onderzoek op de vraagkant naar vrouwelijke strijders vanuit het doorgaans mannelijke leiderschap van een rebellengroepering. Waarom worden vrouwen door sommige gewapende groeperingen wel actief gerekruteerd en ingezet in de gewapende strijd, daar waar het lijkt alsof andere groeperingen liever ten onder gaan dan dat zij vrouwen omhoog plaatsen binnen de rangen van hun organisatie? En als vrouwen dan gerekruteerd en ingezet worden, welke voordelen levert hun deelname dan op voor het functioneren van de groepering? Deze vragen staan centraal in *Female Fighters: Why Rebel Groups Recruit Women for War.* Ook dit boek is een schoolvoorbeeld van een politicologische studie. Anders dan *Why Women Rebel*, heeft *Female Fighters* ruim 300 pagina's de ruimte om het theoretische betoog en de casestudies toe te lichten. Een keerzijde is dat de argumentatie soms zo ontleed wordt, dat het voelt alsof men een open deur intrapt. De schrijfstijl is echter zeer vlot, mits de lezer handig is in het uitfilteren van overbodige stukken tekst.

'Vrouwen mengen zich om een veelvoud aan redenen in een gewapend conflict en daarbij voeren zij een veelvoud aan functies uit'

Female Fighters is een must voor eenieder met interesse in de kosten-baten afweging die rebellenleiders maken met betrekking tot de inzet van vrouwelijke strijders binnen hun organisatie. Deze afweging wordt volgens de conclusies van Wood vooral bepaald door de (bittere) noodzaak naar voldoende manschappen, afgezet tegen het recht doen aan de (ideologische) overtuigingen van de groepering en de steun van de achterban.

Bewuste keuze

Bovenstaande uitgaven tonen aan dat vrouwen zich om een veelvoud aan redenen aansluiten bij gewapende rebellengroeperingen. Welk boek men ook leest, ze bieden alle drie verfrissende inzichten die anno 2020 eigenlijk toch ook wel vanzelfsprekend zouden moeten zijn. Vrouwen zijn geen passieve actoren in een conflict die enkel tot geweld gedreven worden door externe factoren. Steeds vaker is geweld ook voor vrouwen een bewuste keuze. Dit besef moet indalen, wil men de dreiging die hiervan uitgaat op waarde kunnen schatten.

Marina Kritikou MA, Radboud Universiteit Nijmegen

Column

‘Deze militaire cultuur, geworteld in een eeuwenoude militaire geschiedenis, wordt steeds meer de dominante manier van denken in het Kremlin’

Willen we begrijpen hoe bijvoorbeeld Iran of Rusland zullen optreden, dan zit de bril al onbewust op onze neus. Deze lens omvat onze eigen cultuur en (voor-)oordelen, en allerlei veronderstellingen over de ratio en belangen van de ander. Soms is de redenering nog simpeler: wat zouden wij doen als we in hun schoenen stonden? Toen de VS de Iraanse generaal Soleimani doodden reageerden velen in Europa zenuwachtig. Zou dit niet tot een open conflict met Iran kunnen leiden? Niet de directeur van de CIA; zij voorspelde correct dat Iran in eerste instantie alleen met enkele raketaanvallen zou terugslaan. De inlichtingwereld is bedreven in het begrijpen hoe (mogelijke) tegenstanders redeneren, maar velen in de media en politiek zijn dat niet. Toch is dit belangrijk, zeker met betrekking tot Rusland. Hoe reageert Poetin als de spanning – om welke reden dan ook – met de NAVO oploopt? Reageert hij volgens onze Westerse denkwijze – niemand wil oorlog en Rusland kan het zich toch niet veroorloven – of handelt hij wellicht volgens een andere logica?

Deze vraag wordt beantwoord in het rapport “*The culture of strategic thought behind Russia’s modern approaches to warfare*”. Het stuk, geschreven in oktober 2016, is relevanter dan ooit. Westerse stafofficieren, diplomaten en politici zouden verplicht moeten worden om het te lezen; de laatste categorie met pen en liniaal. De auteur, Steve Covington, is de civiele adviseur van SACEUR, de hoogste generaal van de NAVO. Covington spreekt Russisch en heeft als hoge NAVO adviseur toegang tot informatie waar een denktanker van kan dromen; het artikel bevat dan ook relatief weinig voetnoten. De essentie van zijn rapport is dat de Russische generale staf een cultuur heeft die zijn vergelijk niet kent. Deze militaire cultuur, geworteld in een eeuwenoude militaire geschiedenis, wordt steeds meer de dominante manier van denken in het Kremlin.

Covington identificeert vier pilaren in de Russische militaire denkwijze: 1) De unieke strategische positie van Rusland vereist een eigen militaire benadering; 2) De grote kwetsbaarheid van het land vereist een agressief contra-verrassingen beleid; 3) Conflict met Rusland betekent dat de gehele staat gemobiliseerd wordt in de strijd; 4) De initiële fase van een conflict is allesbepalend. Men ervaart wel degelijk een dreiging vanuit de NAVO, is bewust van de eigen technische achterstand en heeft gezien hoe snel de VS “shock & awe” aanvallen kunnen lanceren. De Russische strategische zwakte moet dus door operationeel tactisch optreden worden gecompenseerd. Dit kan alleen door onmiddellijk zelf de tijd, plaats en het tempo van het militair optreden te bepalen.

De implicaties van deze constateringen zijn verstrekkend. In het Westen worden militaire machtsmiddelen gezien als het laatste redmiddel en veel landen hebben trage besluitvormingsprocessen. Tijdens een crisissituatie ligt de nadruk op de-escalatie. Mocht dit niet werken, dan worden geleidelijk andere machtsmiddelen aangewend. Maar de strategische cultuur van de Russische generale staf benadrukt precies het tegenovergestelde. Escalatie is de eerste reflex, om juist het initiatief te behouden. Geen stapsgewijze opvoering, maar het gehele instrumentarium van de staat – van cyberaanvallen tot en met (impliciet) dreigen met nucleaire wapens – kan worden aangewend. En de besluitvorming is bliksemsnel, in de overtuiging dat de beginfase van conflict beslissend is.

Mocht de spanning met Rusland ooit oplopen, dan is een beter begrip van de bril waardoor Rusland het Westen en zichzelf ziet essentieel. Anders kan onze eigen roze bril zomaar eens plots van de neus worden getikt.

Sergei Boeke is politiek adviseur bij het NAVO hoofdkwartier JSEC in Ulm, Duitsland. Hij schrijft op persoonlijke titel.

Vacature Hoofdredacteur Marineblad

De Koninklijke Vereniging van Marineofficieren (KVMO) is op zoek naar een enthousiaste hoofdredacteur voor het Marineblad.

De KVMO is een beroepsvereniging en tevens vakbond voor marineofficieren. De KVMO is gevestigd in Den Haag en wordt bestuurd door het hoofdbestuur en, voor de bewaking en uitvoering van het beleid, door het dagelijks bestuur.
Acht keer per jaar brengt de KVMO het Marineblad uit. Het Marineblad is in 2020 al 130 jaar het vakblad voor marineofficieren en professionals in de maritieme sector. Wij zoeken een hoofdredacteur, die samen met de eindredacteur en de redactie vorm geeft aan een toekomstbestendig Marineblad.

Wat ga je doen?

Als hoofdredacteur geef je leiding aan de redactie, freelancers en de vaste medewerkers. De redactie komt achter keer per jaar bijeen, als hoofdredacteur zit je de redactievergaderingen voor. Je bent het aanspreekpunt voor het hoofdbestuur en je bewaakt de formule van het Marineblad. Als hoofdredacteur vervul je een brugfunctie tussen de redactie en het hoofdbestuur. Ook ben je verantwoordelijk voor de jaarplanning en het budget en bewaak je deze. Daarnaast vervul je een redactionele rol, redigeer je teksten en bepaal je de keuze van het beeldmateriaal. Tot slot, bij de KVMO werk je als hoofdredacteur naast een ervaren eindredacteur. Samen zorgen jullie voor de indeling van het blad, de contacten met derden, zoals de vormgever en drukker, en het corrigeren van de drukproeven.

We zoeken een m/v met:

- (eind)redactionele ervaring;
- affiniteit met de maritieme sector;
- een goed taalgevoel;
- een innovatieve kijk op ons magazine;
- een flexibele houding en inzetbaarheid die horen bij het maken van een magazine.

Daarnaast ben je een teamspeler, een regelaar en stressbestendig.

Wat bieden we:

- een uitdagende functie als hoofdredacteur voor 8 uur in de week met de mogelijkheid om deze uit te bouwen naar 20-24 uur in de week;
- een informele en prettige werksfeer, de mogelijkheid om gedeeltelijk thuis te werken en goede primaire en secundaire arbeidsvoorwaarden;
- de leiding over een tijdschrift met een rijke historie dat open staat voor vernieuwing.

Dus, ben je een teamspeler? Ben je taalvaardig? Kan je een groep leiden en stimuleren en kan je tegelijkertijd de grote lijnen in de gaten houden? Reageer dan door te mailen naar secretaris@kvmo.nl

Deze maand in de online Bevrijdingskrant

- Een beeldverhaal van operatie *Veritable*: de verovering van het Rijnland
- Papieren getuigen: werving voor de MARVA in bevrijd Nederland
- Op de interactieve kaart: de posities van de geallieerden in bevrijd Nederland
- De dagboeken van Gerard Wubben, Jan Arts en Johannes Brugman
- Podcast: De Slag om het Rijnland
- Film-blik: unieke (kleuren) beelden van het 18 en 120 squadron ML-KNIL
- Sporen van de strijd: V1's ploffen neer op Waalwijk
- Toen en nu met … : een gesprek over oorlogsfotografie
- Boek van de maand: WOII in infographics
- Ingekleurde foto: Britse Shermantanks rukken op naar Goch
- Luchtpamflet: Duitse propaganda zet de tegenaanval in
- Nederlands-Indië: de Japanse inzet van burgermilities

75jaarvrij.nl is een uitgave van het NIMH

Britse Shermantanks rukken op naar Goch, 18 februari 1945. (NIMH)

Geallieerde opmars door geïnundeerd gebied. (NIMH)

De rubriek Toen en nu gaat over oorlogsfotografie.

De strijd naar Duitsland verlegd

In februari 1945 lanceren de geallieerden vanaf Nederlandse bodem twee belangrijke offensieven om het Rijnland te veroveren.

Voor *Operation Veritable* worden in de omgeving van Nijmegen maar liefst een kwart miljoen militairen bijeengebracht. De operatie begint met de grootste artilleriebeschieting van de Tweede Wereldoorlog aan het westfront. Hierna weten de geallieerden snel door de Duitse Siegfriedlinie heen te breken, maar de opmars stokt als het weer omslaat en de dooi invalt. De aanval loopt vast in de modder, wat de Duitsers gelegenheid biedt reservetroepen aan te rukken.

'Dresden, 13 februari 1945: "Bommen sloegen links en rechts van ons in andere gebouwen in. Overal voltreffers en nog eens voltreffers. Ik heb nog nooit zoiets beleefd. Ik heb het aan de Heilige Maagd Maria te danken, dat ik bij deze bombardementen behouden ben gebleven."'

In het zuiden moet het Amerikaanse *Ninth Army* ondertussen vrijwel gelijktijdig de Roer oversteken om zo de vijand in de tang te nemen. Dit deel van het geallieerde plan, *Operation Grenade*, loopt echter vertraging op, omdat de Duitsers een dam in de Roer laten springen. Hierdoor wordt het voor de Amerikanen haast onmogelijk de rivier te passeren. Pas als na twee weken het water is gezakt, gaat *Operation Grenade* alsnog van start. Eenmaal de Roer over verloopt de Amerikaanse opmars vlot en is de tangbeweging snel een feit. Het Duitse verzet stort als een kaartenhuis in elkaar. Pas nu het Rijnland is veroverd, kan worden nagedacht over de verdere verovering van nazi-Duitsland.

'Vanaf 13 februari extra aandacht voor het bombardement van Dresden aan de hand van het unieke ooggetuigenverslag van Gerard Wubben'

In de marge van Operation Grenade *bevrijden de geallieerden steden als Roermond, Venlo en Gennep. Zeker in die laatste stad (zie foto) vinden daarbij hevige gevechten plaats.*

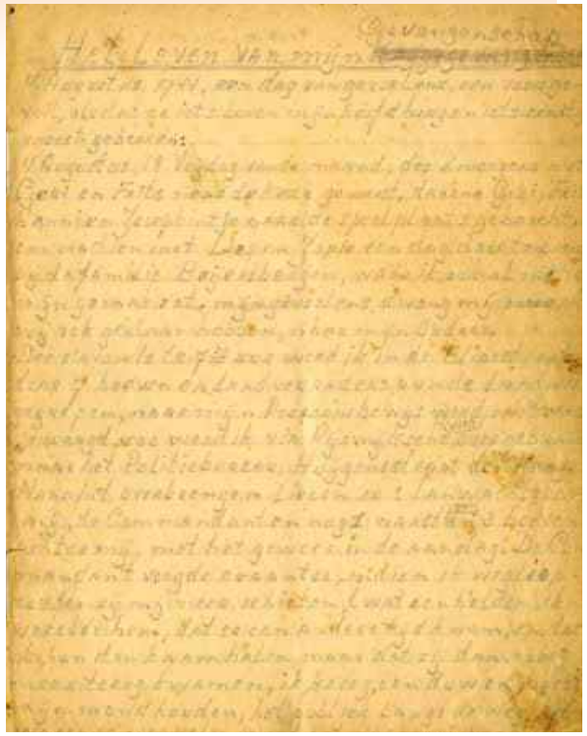

Fragment uit het oorlogsdagboek van Gerard Wubben.

Daniël Turk MA, MSc

De geboorte en wedergeboorte van een marine DEEL II

Het eerste deel van dit tweeluik over de geboorte en wedergeboorte van de US Navy (verschenen in Marineblad nr. 7, 2019) behandelde de stichting en ontmanteling van de Continentale marine. De invloed van de Amerikaanse *Founding Father* Alexander Hamilton en zijn politiek-filosofische en strategische onderbouwing voor de oprichting van eigen zeestrijdkrachten stond hierin centraal, alsook het gegeven dat het bezit van een vloot de twistappel vormde van de strijd tussen de *Federalists* en *anti-Federalists* bij de invulling en ratificatie van de Amerikaanse Grondwet.

De *Federalist Party* had de strategische grondgedachte van Hamilton omarmd wat betreft een op federaal niveau georganiseerde marine. Zij stond een sterke vloot voor die naar haar mening noodzakelijk was om zowel de lange eigen Atlantische kustlijn en de kwetsbare havens aldaar, alsook de groeiende overzeese Amerikaanse handelsbelangen, te beschermen. De *Federalists* wonnen deze constitutionele strijd, maar van een daadwerkelijke vlootopbouw kon pas sprake zijn indien de partij electorale successen boekte. De eerste VS-president George Washington, officieel nominaal onafhankelijk, stond weliswaar niet onwelwillend tegenover de ideeën van de *Federalists*, maar het was pas zijn opvolger John Adams die invulling zou geven aan het Amerikaanse militair-maritieme potentieel en de wedergeboorte van de Amerikaanse marine zou realiseren. Deze transformatie van op papier gesanctioneerde zeestrijdkrachten tot een Amerikaanse *blue-water navy*, staat centraal in dit tweede deel van het artikel.

^ *Schilderij van de confrontatie tussen het Amerikaanse schip USS Constellation (links) en het Franse fregat L'Insurgente op 9 februari 1799, tijdens de Quasi-oorlog tussen 1797 en 1800. (commons.wikimedia.org)*

Een papieren zeemacht in een Atlantische oorlog

In 1794 was John Jay, de eerste Opperrechter van het Amerikaanse Hooggerechtshof en één van de auteurs van de *Federalist Papers*, verantwoordelijk voor het uitonderhandelen van de laatste openstaande commerciële geschillen die de Verenigde Staten nog met Groot-Brittannië hadden. 'Jay's Treaty', zoals het verdrag bekend zou komen te staan. De ondertekening ervan op 19 november 1794 viel nagenoeg samen met George Washingtons handtekening voor de wetgeving die het de jonge staat mogelijk maakte zes fregatten te kopen dan wel zelf te bouwen.[1]

'Als president zou hij zich evenwel ontpoppen tot de grondlegger van de *United States Navy*'

De aanleiding voor deze vlootopbouw vormden ontwikkelingen in Europa; de Franse Revolutie en de oorlogen die daarop volgden, maar ook het groeiend aantal overvallen op de Amerikaanse koopvaardij in de Middellandse Zee door Barbarijse piraten. De eerstgenoemde conflicten bleven niet beperkt tot het oude continent en deden de Amerikanen beseffen (iets waar Hamilton al voor waarschuwde) dat de Atlantische Oceaan op zichzelf onvoldoende was om Europese inmenging te weren, de aangekondigde VS-neutraliteit ten spijt. Doordat het kabinet van George Washington geen minister voor maritieme aangelegenheden telde, was het Hamilton die de taak op zich nam de contracten en alle benodigdheden – van scheepshout tot buskruit – voor de eerste zes Amerikaanse fregatten met leveranciers uit te onderhandelen.[2]

De eigen neutraliteit werd al snel in toenemende mate geschonden door Franse kapers die het juist herstellende handelsverkeer tussen de Verenigde Staten en Groot-Brittannië bedreigden. Dit was niet alleen een Franse poging de Britse economie te verzwakken, maar evenzeer een gevolg van irritatie in Parijs over het aldaar controversiële 'Jay Treaty'. Dat de jonge staat, die mede aan Frankrijk haar onafhankelijkheid te danken had, al zo snel met haar voormalige kolonisator een commercieel verdrag sloot, werd in de Franse hoofdstad zeer slecht ontvangen. Alleen al in 1796 waren hierop ruim 300 Amerikaanse koopvaardijschepen buitgemaakt. Op dat moment was van de zes beoogde fregatten alleen het schip *United States* te water gelaten. Dit vaartuig was evenwel nog niet zeewaardig – laat staan in staat om de immense kustlijn te dekken.

John Adams de *navalist*

Bij het aantreden van John Adams als de tweede Amerikaanse president in 1797 waren de Verenigde Staten weerloos, tegenover vooral Franse inbreuken op de Amerikaanse neutraliteit ten gevolge van het Brits-Franse conflict. Inbreuken die in 1798 zouden resulteren in de zogenaamde Quasi-oorlog tussen Parijs en Washington. Toch zouden de Amerikaanse zeestrijdkrachten twee jaar later al bijna 50 schepen en meer dan 5000 officieren en zeelieden omvatten. Het belang dat Adams hechtte aan de marine kwam al tot uiting in zijn in het in het eerste deel van dit artikel benoemde activiteiten in het *Naval Committee*. Als president zou hij zich evenwel ontpoppen tot de grondlegger van de *United States Navy*, al is hij vaak over het hoofd gezien als de 'one-term' president tussen de bekendere Amerikaanse staatshoofden Washington en Jefferson.

Als president genoot Adams zowel bij het publiek als bij zijn loyale aanhang in het Congres, nimmer de haast unanieme populariteit zoals George Washington die had gedurende zijn twee termijnen als president. Evenals Hamilton behoorde Adams tot de *Federalists*.[3] Deze associatie met de bij vele Amerikanen impopulaire Hamilton, zou de laatste geen goed doen toen deze kort na zijn inauguratie een grotere marine bepleitte. Adams pleidooi voor de opbouw van een marine reikte verder dan slechts een maritieme fascinatie. Het was zijn stellige overtuiging dat *"a naval power, next to the militia, is the natural defense of the United States"*.[4] In tegenstelling tot Washington of Hamilton, doorliep Adams geen militaire carrière (de Onafhankelijkheidsoorlog bracht hij door als diplomaat in onder meer Den Haag) en baseerde hij zijn pleidooi niet op eigen opgedane ervaring, maar historische kennis als het fundament voor zijn theorie van maritieme macht.[5] Adams analyseerde en beschreef voorbeelden uit de oudheid van de maritieme stadsstaten Korinthe, Athene,

John Adams, 2e Amerikaanse president. Geschilderd door John Trumbull ca. 1792. (commons.wikimedia.org)

Rhodos en bovenal de grotere rijken Carthago en Rome. Hij was bekend met de werken van de Romeinse historici Polybius en Livius en zich bewust van de rol die de zee speelde in de uitkomst van de Punische Oorlogen tussen Rome en Carthago (tussen 264 en 146 v.Chr.). Adams' beleid en publieke verklaringen tonen dat hij deze lessen toepaste op zijn presidentschap. Honderd jaar voordat het navalisme dankzij Theodore Roosevelt en Alfred Mahan een centrale plek kreeg in het marinebeleid van alle grote mogendheden, liet Adams al blijken de essentie van maritieme strategie te begrijpen.

Als realist met een grotere kennis van de geschiedenis dan het gros van zijn tijdgenoten, wist Adams hoe moeilijk – zo niet onmogelijk – het was neutraal te blijven in een wereld die in oorlog was. De realiteit was dat de Verenigde Staten nagenoeg geen strijdkrachten bezaten, terwijl Franse kapers gesteund door hun regering jacht bleven maken op Amerikaanse koopvaardijschepen. Het was de oprechte intentie van Adams de beschadigde relatie tussen beide landen te herstellen, terwijl hij tegelijkertijd de Amerikaanse militaire slagkracht wilde opbouwen. *'Peace through strength'* was het credo dat gold sinds de dagen van keizer Hadrianus en een stelregel waar Adams ook heilig in geloofde. In dit streven ondervond de president al snel hevige oppositie in het Amerikaanse Congres toen hij de door Washington bestelde fregatten wilde uitrusten ter bescherming van de eigen koopvaardij. Uiteindelijk kreeg het staatshoofd van het Congres slechts toestemming drie van de zes fregatten in gereedheid te brengen; verre van genoeg om de Fransen af te schrikken.

De Quasi-oorlog en de wedergeboorte van de Amerikaanse marine

Aanleiding om het Congres tot meer actie aan te sporen kwam in de lente van 1798. De bekendmaking van de zogenaamde 'X Y Z affaire' leidde tot enorme publieke verontwaardiging in de Verenigde Staten. Het nieuws van deze affaire, waarbij door de Franse minister van Buitenlandse Zaken Charles-Maurice de Talleyrand afgevaardigde diplomaten (met de codenamen X, Y en Z) steekpenningen eisten om de relatie tussen beide landen te normaliseren, viel samen met de terugkeer uit Frankrijk van een delegatie die vergeefs had gepoogd de handelsrelatie met Parijs glad te strijken. Toen nabij New York ook nog eens twee Amerikaanse schepen ten prooi vielen aan de Fransen, was de maat vol.

Alexander Hamilton, op dat moment niet langer in de regering, reageerde woedend: *"This is too much humiliation after all that has passed"*, schreef hij aan de Amerikaanse *Secretary of War* James McHenry.[6] Wegens de groeiende angst dat een Franse invasie op handen was, gaf het Congres in april 1798 zijn fiat voor de bouw en uitrusting van twaalf fregatten, de oprichting van een officierskorps en het opzetten van een departement voor de Marine. De eerste Amerikaanse *Secretary for the Navy* was Adams politieke bondgenoot Benjamin Stoddert.[7] Het betekende de wedergeboorte van de US Navy. En in zekere zin kon Adams zich geen betere vijand dan Frankrijk voorstellen. De Franse marine was, ondanks een desastreuse nederlaag bij het Egyptische Aboukir aan de monding van de Nijl in 1798, nog steeds een formidabele opponent. Maar deze scheepsmacht zag voornamelijk inzet in het Europese theater. Het waren dan ook voornamelijk geïmproviseerde en slecht bewapende kapers die een rol zouden spelen in de aanstaande Quasi-oorlog met de Verenigde Staten. Zij vormden op papier een gelijkwaardige tegenstander voor de Amerikaanse marine die nu in allerijl door Adams en Stoddert in gereedheid werd gebracht.

Benjamin Stoddert, de eerste Secretary of the Navy van 1798-1801. (www.history.navy.mil)

'De inspanningen van Adams en Stoddert ten bate van de eigen marine betaalden zich in relatief korte tijd uit. In 1798 was slechts één Amerikaans fregat actief in de Caribbean, maar in 1799 waren dit er al 20'

Stoddert zou gedurende zijn termijn als minister uitgroeien tot een uitermate bekwaam bestuurder met een passie voor de marine die niet onderdeed voor die van Adams. Toch kon ook Stoddert geen bergen verzetten en was hij gebonden aan de beperkingen van de eigen scheepsbouw. De constructie van de fregatten als onderdeel van het door het Congres geautoriseerde scheepsbouwprogramma vond verspreid over zes Amerikaanse havens plaats. Dit was deels uit noodzaak, maar het behelsde ook een continuering van beleid dat al in zwang raakte gedurende de Onafhankelijkheidsoorlog aanbestedingen te spreiden over de verschillende Staten. Een gevolg hiervan was wel dat standaardisatie van de nieuwe fregatten ontbrak. Desalniettemin vormde de groep fregatten waar Adams en Stoddert al over konden beschikken de kern van de wedergeboren *US Navy.* Een smaldeel dat spoedig werd aangevuld met omgebouwde koopvaardijschepen – onder meer beschikbaar gesteld door reders die maar al te graag hun steun verleenden om de continue aanvallen op hun koopvaardijvaartuigen tegen te gaan.

Onder Federalisten was er wijdverbreide steun voor de zet van het Congres om gelden vrij te maken voor de opbouw van een marine. De Republikeinen, met Jefferson voorop, waren daarentegen ontstemd. Adams was in hun ogen een oorlogshitser en een schepsel van de havik Hamilton – immers; als hij zo graag een oorlog wilde voorkomen, waarom drong hij dan bij het Congres aan de Amerikaanse marine verder op te bouwen?[8] Deze kritiek doet geen recht aan Adams' pogingen de relatie met Frankrijk te herstellen. Ondanks dat zijn weinige politieke krediet en mogelijke herverkiezing afhingen van zijn bereidheid oorlog te voorkomen, was Adams bereid de Quasi-oorlog met Frankrijk te escaleren om hiermee een vrede op zijn voorwaarden af te dwingen. In mei 1798 machtigde hij de US Navy beslag te leggen op *"armed vessels under authority or pretense of authority from the Republic of France"* wanneer deze zich in Amerikaanse kustwateren bevonden. Adams wilde echter nog verder gaan en stelde zelfs voor de nieuwe fregatten in te zetten nabij de Franse kust om het regime in Parijs op die manier terug te laten keren naar de onderhandelingstafel.[9]

Mede door kritiek van de zijde van de Amerikaanse koopvaardij, werd dit plan niet gerealiseerd. Zij zag liever dat het nationale militair-maritieme potentieel inzet zag daar waar de VS (handels)belangen echt geraakt werden. Dit was in toenemende mate het Caribische gebied; de regio waar de meeste Franse kapers actief waren. Aldaar startten de eskaders van de herboren US Navy een offensief in wat in de zomer van 1798 niets minder was dan een openlijke commerciële oorlog tussen beide landen. De inspanningen van Adams en Stoddert ten bate van de eigen marine betaalden zich in relatief korte tijd uit. In 1798 was slechts één Amerikaans fregat actief in de Caribbean, maar in 1799 waren dit er al 20. En aan het einde van de Quasi-oorlog zelfs 30. In deze periode wisten de Amerikaanse marineschepen 85 Franse schepen, voornamelijk Franse kapers, buit te maken. Deze Amerikaanse (en ook Britse) agressie tegen de Franse scheepvaart resulteerde in hernieuwde onderhandelingen tussen Washington en Parijs en uiteindelijk tot de ondertekening van de Conventie

Amerikaanse mariniers escorteren Franse gevangen genomen kapers tijdens de Quasi-oorlog. Pentekening door Arman Manookian. (commons.wikimedia.org)

van Mortefontaine op 30 september 1800 – een vredesverdrag voor een oorlog die officieel nooit plaatsvond.

De nalatenschap van de *Federalists*

In tegenstelling tot de Vrede van Parijs in 1783 leidde de Conventie van Mortefontaine niet direct tot een ontmanteling van de Amerikaanse zeestrijdkrachten. De marine had haar waarde bewezen, al werden de behaalde successen niet overal uitbundig gevierd. Met name onder Republikeinen leefde de angst dat iedere schermutseling op zee de prelude was tot een uitbreiding van een oorlog die de Verenigde Staten onmogelijk konden winnen.[21] Adams haalde echter zijn gelijk; al kon hij er als president niet lang van genieten. Een paar maanden na de Conventie van Mortefontaine moest de zittende president plaatsmaken voor Thomas Jefferson. Zijn vertrek betekende eveneens het einde van de dominantie van de Federalist Party in de Amerikaanse politiek. Hamilton, Adams en de *Federalists* hadden vanaf eind jaren tachtig van de achttiende eeuw de constitutionele strijd en die in het Congres gewonnen, maar het ontbreken van electoraal succes na het presidentschap van Adams bedreigde nu hun maritieme nalatenschap.

> ‘De grootste erfenis van de Federalists is dat de door hen gerealiseerde wedergeboorte van de Amerikaanse marine de Verenigde Staten in staat stelden hun belangen op zee als soevereine natie veilig te stellen’

Adams, zo zou later blijken, was de enige president namens de *Federalist Party*[10] en na 1800 keek de Republikeinse partij geleid door Jefferson veelal landinwaarts in haar poging de Verenigde Staten te modelleren naar de oude Romeinse republiek en, zogenaamd, Frankrijk. Britse vrees dat de Verenigde Staten, met hun groeiende aandeel in de trans-Atlantische handel en het grote aantal bloeiende Atlantische zeehavens, een maritieme rivaal zouden worden bleek ongegrond. Voor Jefferson, en ook diens opvolgers, lag de toekomst elders: het Amerikaanse continent. De eerste stap in die richting was de zogeheten ‘Louisana Purchase’ in 1803 waarmee het landoppervlak van de Verenigde Staten in één keer werd verdubbeld. Het betekende bovendien de geleidelijke verschuiving van het economische zwaartepunt van de Atlantische kust naar andere delen van de Verenigde Staten alsook dat het leger en niet de marine, zich ontwikkelde tot de dominante branche van de Amerikaanse strijdkrachten.

De door Adams in het leven geroepen marine was in het conflict met Frankrijk voornamelijk effectief in het beschermen van koopvaardij, maar niet toegerust op een confrontatie met de reguliere Franse marine, laat staan de *Royal Navy*. Zijn minister Stoddert drong daarom aan op de bouw van linieschepen die zich konden meten met hetgeen de Europese mogendheden in zee konden brengen. Hoewel Adams zich hier als rasechte navalist ideologisch ongetwijfeld in kon vinden, was hij niet voornemens aan het eind van zijn presidentschap over de marine wederom een confrontatie met het Congres te forceren. Bovendien zag hij in dat de Amerikaanse zeestrijdkrachten al eerder waren ontbonden en dat de handhaving van een bescheiden maritieme capaciteit die zijn nut al bewezen had, voor het moment het hoogst haalbare was alvorens zijn opvolger Jefferson aantrad. Om de laatste en verdere bezuinigingen voor te zijn, ondertekende Adams als een van zijn laatste daden als president op 3 maart 1801 de ‘Peace Establishment Act’, waarin de Amerikaanse fregatten gehandhaafd bleven, maar werd afgezien van de plannen linieschepen te bouwen en volgde een reductie van het korps marineofficieren.

Jefferson kreeg niet de kans de door hem verafschuwde marine verder af te breken aangezien zowel hij als zijn opvolger James Madison onbedoeld betrokken raakten in gewapende conflicten met de Barbarijse Kapers (1801-1805) en wederom de Britten (1812-1815), die de inzet van de Amerikaanse marine vergden. Hiermee onderschreven zij de facto het gelijk van hun politieke opponenten. De grootste erfenis van de *Federalists* is dat de door hen gerealiseerde wedergeboorte van de Amerikaanse marine de Verenigde Staten in staat stelden hun belangen op zee als soevereine natie veilig te stellen.

Daniël Turk MA, MSc is historicus en politicoloog en werkzaam als consultant in Den Haag. Dit artikel is geschreven op persoonlijke titel.

Noten

1 Seth Cropsey, *Mayday, the Decline of American Naval Supremacy* (2013), p. 60.
2 Het kabinet van George Washington bestond slechts uit drie ministers, waaronder Hamilton en Jefferson, en de procureur-generaal.
3 En, zoals achteraf zou blijken, ook de enige president namens de *Federalist Party*.
4 Seth Cropsey, *Mayday*, p. 61.
5 Net als zijn landgenoot Alfred Mahan een eeuw later zou doen in zijn monumentale werk *The Influence of Sea Power Upon History*.
6 Ron Chernow, *Alexander Hamilton* (2004), p. 553.
7 Het kleine ambtenarenapparaat waar McHenry als *Secretary of War* over beschikte had niet de capaciteit een dergelijke impuls aan de federale strijdkrachten te managen.
8 David McCullough, *John Adams* (2001), pp. 484-5.
9 Ibidem, p. 525.
10 Al staat George Washington bij sommige historici ook te boek als een *‘Federalist’* president.

De verandering zijn

In mijn eerste column heb ik OceansX geïntroduceerd en de aanleiding daartoe. In de tweede ben ik daar dieper op ingegaan en de noodzaak van een *roadmap* benoemd om de volledige ambitie van OceansX te realiseren.

Met veel leuke en oprechte reacties tot gevolg: ‘Gaaf dat je dit doet, het is nodig!’, ‘Unieke kans, hiermee gaat Defensie toch maar weer voorop!’ En ook: ‘Doe mij een lol, leg het concept gewoon eens uit in een voor mij begrijpelijke taal op één A-4!’
Het mooie van het concept is ook meteen het ongrijpbare. Er is niet één verhaal, het is een verzameling van verhalen. Het is een permanente beweging naar een volgende, nog niet in detail vastgelegde vorm. Mensen sluiten aan op basis van individuele overweging. Iedereen op zijn eigen moment en passende manier. Oftewel, ze creëren allemaal hun eigen verhaal. De uitdaging is of we, als maatschappij, de onzekerheid van een zich ontwikkelende beweging kunnen omarmen.

OceansX is een omgeving waarin menselijk vermogen, op basis van intrinsieke motivatie, zich verzamelt rondom maatschappelijke activiteiten. Dit collectief ontwikkelt met minder inspanning, in minder tijd en minder middelen meer impact. Vanuit beweging. De traditionele, nu nog geldende één-op-één koppeling tussen menselijke capaciteit en resultaat verdwijnt daarbij. OceansX experimenteert met het faciliteren van deze nieuwe manier van werken. Met als doel ons arbeidspotentieel veel beter zijn weg te laten vinden om duurzaam bij te dragen aan de onbekende wereld van morgen.

Maar genoeg daarover. Laten we het definitie-gestoei de komende columns meer loslaten. Door het beschrijven van dagelijkse ervaringen ga ik praktische aspecten naar voren brengen waardoor OceansX vorm krijgt.

Medio 2019 is er in de maritieme sector een *Green deal* getekend om de CO2-uitstoot van de zeevaart te reduceren. In deze *Green deal* zijn intenties afgesproken. Nagenoeg de gehele maritieme sector heeft zijn handtekening onder deze *deal* gezet. Een mooie stap. Maar wat ook hier blijkt is dat collectieve intenties zich weerbarstig laten omzetten in collectieve beweging.

Daarom organiseert OceansX een CO2-*challenge* (Oceans-1). De bemanning die het meeste onderneemt om zijn CO2-*footprint* te reduceren wint. Met data analyse geeft

LTZ1 Berend van de Kraats is oud-onderzeeboot-commandant, initiatiefnemer van BOOST en momenteel door CZSK in de gelegenheid gesteld vorm te geven aan een geheel nieuwe manier van werken.

Oceans-1 dagelijks terugkoppeling aan de bemanning via een online platform. Daarnaast kunnen punten verdiend worden met het aangaan van uitdagingen en het delen en opdoen van kennis en ervaringen.
Inmiddels zijn ongeveer 300 zeevarenden bij de *challenge* aangesloten. Vijf bemanningen van de marine, drie schepen met bemanningen van de Rijksrederij en twee schepen met bemanningen van de politie. Komende maand gaan we commerciële rederijen actief benaderen. We werken inmiddels al intensief samen met TU-delft, Hogeschool Rotterdam, Defensie Materieel Organisatie, Damen Services, het kennisinstituut ProSea en CZSK om Oceans-1 te ondersteunen. Deze groep bedrijven en (overheids)instellingen breidt zich gestaag uit.

De afstand tussen verschillende afdelingen en organisaties zie je tijdens de voorbereiding op de *challenge* al verdwijnen. Zo geniet ik van de interactie als het *data-science* team van Oceans-1 een kop koffie drinkt met de deelnemende operationele eenheden van de marine: 'Dus jullie kunnen uitzoeken wat de meest efficiënte vaart is? Kunnen jullie ook inzicht geven in de impact van Informatie Gestuurd Optreden? En wat dat betekent voor de machinekamer configuratie van onze toekomstige schepen?' Maar ook de vraag: 'Als we een vegetarische dag organiseren krijgen we dan ook *challenge*-punten?'

Deze gesprekken zijn nog maar het begin van de OceansX beweging. Verbinding werkt namelijk niet alleen voor CO2-reductie of sociale veiligheid. Het is ook de manier om te voorkomen dat er, al dan niet per ongeluk, Boeings uit de lucht worden geschoten.

Blijf in contact!

- **berend@oceansx.nl** voor reacties en tips. Dat geeft zuurstof aan OceansX!
- **www.oceansx.nl** voor meer informatie
- Volg ons op: **oceansx.nl** en **/company/oceansx**

OceansX… you and me, doing what is valuable!

Scan de code en bekijk het project Oceans-1!

Boeken

Grote verwachtingen. In Europa 1999-2019

Uitgever	Uitgeverij Atlas Contact, Amsterdam 2019
Auteur	Geert Mak
Omvang	556 blz.
Prijs	€ 29,99 (paperback)
ISBN	9789045039770

'Geert Mak is de geschiedenis-leraar die we allemaal graag hadden willen hebben'. Deze 'blurb' op de kaft van *Grote verwachtingen* is afkomstig uit de recensie in de *Financial Times* van de Engelse vertaling van Maks *In Europa*.

Het enorme succes van dat – in 2004 verschenen – boek was te danken aan de knappe manier waarop Mak de 'grote geschiedenis' van Europa in de twintigste eeuw wist te combineren met persoonlijke verhalen aan de hand van dagboeken en memoires van tijdgenoten of van observaties die hij zelf tijdens zijn reizen had vergaard.

Zelfde methode

Het lag voor de hand dat dat verhaal, dat in 1999 eindigde, een vervolg zou krijgen. Wat gebeurde er sinds de turbulente start van de 21ste eeuw? Mak past dezelfde methode toe die hij voor *In Europa* hanteerde. Opnieuw reisde hij kriskras door het continent. Zo voerde de vluchtelingenkwestie hem naar Samos, het Griekse eiland voor de Turkse kust, en leidde de Brexit hem naar Wigan in Midden-Engeland. Opnieuw geeft hij ruim baan aan de getuigenissen van tijdgenoten. Mak is somber gestemd: 'Ooit werd gedacht dat de westelijke vrijheid en democratie langzaam het Oosten en de rest van de wereld zou veroveren. Nu lijkt het eerder de andere kant op te gaan. Europa is zoekend, verdeeld en verzwakt.' Tegelijkertijd grijpt Rusland 'iedere mogelijkheid aan om nieuwe tweedracht te zaaien' en stond een Amerikaanse president op die in hoog tempo de naoorlogse wereldorde ontmantelt. Geen wonder dat het boek wordt gedomineerd door crises.
Het verhaal begint in het Noorse Kirkenes, in de noordelijkste uithoek van Europa op de grens met Rusland waar men de verslechterende betrekkingen tussen Moskou en het Westen aan den lijve ondervindt. Tijdens de jaren van ontspanning ging de burgemeester van het stadje aan de overkant van de grens met Russische militairen mee op een tank: eenden schieten. Daar is in de nieuwe Koude Oorlog geen plaats meer voor. Vervolgens schetst *Grote verwachtingen* in leesbare hoofdstukken achtereenvolgens de jihadistische aanslagen in Europa, de bankencrisis, de eurocrisis, de veranderingen in het Rusland van Vladimir Poetin en de massamigratie en de vluchtelingencrisis. Mak heeft steeds oog voor treffende anekdotes. De opkomst van het conservatieve nationalisme in Polen en Hongarije krijgt kleur door een allegorie van Witold Szablowski. Deze Poolse journalist beschreef het lot van de dansende beren van Bulgaarse zigeuners. Op instigatie van de EU kwam in 2008 een einde aan deze traditie. De beren kregen hun vrijheid maar de Oostenrijkse hulporganisatie die zich over hun lot ontfermde, ontdekte dat zij bij stress of onverwachte situaties in een oude reflex schieten en op hun achterste poten gaan staan, klaar om een kunstje te vertonen. Zo lijkt het ook te gaan in het postcommunistische Oost-Europa, suggereert Mak, waar men zijn weg probeert te vinden in een nieuw sociaal en politiek landschap: veelal verweesd, net als de beren zonder hun baas.

Het probleem met *Grote verwachtingen* is – overigens net als met *In Europa* – dat de grote lijnen niet altijd even duidelijk zijn. De titel van het boek is een verwijzing naar het optimisme dat volgens de auteur in 1999 in Europa hoogtij vierde. 'Als één gevoel de toon zette', zo schrijft Mak, 'dan was het triomfalisme': 'De Muur was gevallen, het communisme was dood, het marxisme voorbij, de ideologen omhelsden de vrije wereldmarkt en het welbegrepen eigenbelang.' Maar was de start van de 21e eeuw werkelijk 'één groot triomffeest'? Het vreemde is dat daarvan in *In Europa* niets te merken was. Het laatste hoofdstuk behandelde nota bene de dramatische oorlogen in voormalig Joegoslavië in de jaren 1990. En de conclusie was eerder aarzelend en hooguit gematigd optimistisch. 'Geschiedschrijving heeft afstand nodig', waarschuwt de auteur in *Grote verwachtingen*, maar hij heeft daar moeite mee. Begon er in 1999 nu 'een totaal nieuwe tijd' (29) of wordt ons heden toch door de geschiedenis bepaald? 'Onderschat nooit de diepe voren die al die Europese oorlogen en moordpartijen door onze generaties trokken', schrijft Mak even verderop (33).

> 'Het probleem met Grote verwachtingen is – overigens net als met In Europa – dat de grote lijnen niet altijd even duidelijk zijn'

Plaats en ruimte

De mooiste – maar ook somberste – passages uit het boek gaan over de veranderingen die de internationalisering en individualisering teweeg brachten in zijn eigen omgeving – in Amsterdam en in Friesland.
De hoofdstad vervormde tot 'een internationaal uitwisselbare confectiestad van ijssalons, Nutella- en toeristenshops', terwijl het Friese landschap veranderde in 'agrarische industrieterreinen' met als toppunt de oude melkfabriek in Bolsward die 'zoetige drankjes met chemische smaken' voor de Arabische markt produceert. Mak knoopt hieraan een interessante beschouwing over het onderscheid tussen 'plaats' (de plek 'waar we ons thuis voelen') en 'ruimte' (de dynamiek van een wereld zonder grenzen). Hij stelt dat in Europa de balans tussen de twee uit het lood is geslagen: 'De 'ruimte' vrat de 'plaats' steeds meer op'. Instemmend citeert hij blokkeer-Friezin Jennie Douwes: 'Je moet mensen niet dwingen om te veranderen.'
Toch is ook hier Maks conclusie niet eenduidig. De 'cultuurstrijd' over de toekomst van Zwarte Piet wordt volgens hem vooral veroorzaakt door 'de eeuwige botsing tussen stad en platteland'.

Tot slot

Kortom, Mak laat opnieuw zien dat hij een begenadigd verteller is maar tegelijkertijd lukt het hem niet steeds recente ontwikkelingen in historisch perspectief te plaatsen. Ter gelegenheid van deze boekbespreking heb ik de recensie in *Financial Times* er nog eens op nageslagen. Ik vond nóg een treffende opmerking: 'Never mind the analysis, just tell the stories.' Dat gaat ook op voor *Grote verwachtingen*: laat de analyse maar zitten, vertel gewoon de verhalen.

Dr. Jan Willem Brouwer, Centrum voor parlementaire Geschiedenis in Nijmegen

‘In de ban van de zee’

De Inder Rieder-collectie in Museum Bredius

Op 10 december jongstleden opende in Museum Bredius, aan de Hofvijver in Den Haag, de tentoonstelling ‘In de ban van de zee’. In dit in een statig achttiende-eeuwse stadspaleis gevestigde museum zijn momenteel 67 zeegezichten te zien uit de privécollectie van de Londense verzamelaar Anthony Inder Rieder.

Van/tot	10 december 2019 t/m 1 maart 2020
Locatie	Museum Bredius Lange Vijverberg 14 in Den Haag
Geopend	Dinsdag t/m zondag van 11.00-17.00 uur
Info/tickets	www.museumbredius.nl

Zeegezichten

De collectie heeft altijd bij hem thuis in de chique wijk Kensington gehangen en is nog nooit eerder buiten Groot-Brittannië te zien geweest. Inder Rieder komt oorspronkelijk uit Santpoort, maar woont al weer vele jaren in Groot-Brittannië. Hij heeft zijn unieke verzameling zeegezichten gedurende vier decennia opgebouwd via kunsthandelaren en veilingen. Begin jaren tachtig raadde een bevriende handelaar hem aan zich niet te richten op de gehele zeventiende-eeuwse Hollandse schilderkunst, maar zich daarbinnen te specialiseren in een niche-onderwerp. Als roeier en zeiler legde hij zich daarom als van nature toe op het maritieme.

De tentoonstelling omvat werken van gekende maritieme specialisten, zoals vader en zoon Willem van de Velde, Jan Abrahamsz. Van Beerstraten, Jan Porcellis, Hendrik Cornelisz. Vroom, Ludolf Backhuysen en Reinier Nooms, maar ook van kunstenaars met een minder geprononceerd artistiek profiel, zoals Jan van Goyen, Abraham Storck en Simon de Vlieger. Deze laatsten schilderen bijvoorbeeld ook stadsgezichten, landschappen, stillevens en soms zelfs portretten. Verder zijn er werken te zien van schilders die wellicht wat minder bekend zijn bij het grote publiek, zoals de Amsterdammer Hendrick Jacobsz. Dubbels, de Hagenaar Abraham van Beijeren, de Haarlemmer Cornelis Verbeeck en de Vlaming Andries van Eertvelt. Inder Rieders prachtige verzameling beslaat eigenlijk de hele ‘gouden’ zeventiende eeuw.

^ *Het schijngevecht op het IJ dat op 1 september 1697 werd gehouden ter ere van tsaar Peter de Grote, door Abraham Storck (ca. 1697), 76,5 cm bij 97,0 cm.*

Grote variëteit

Inder Rieder mag zich dan op een niche hebben toegelegd, maar daarbinnen is de variëteit groot. Sommige schilderijen tonen individuele schepen, anderen meerdere vaartuigen. We zien schepen rustig dobberen op een rustig kabbelende, windstille zee, maar elders worden schepen in gevaar gebracht door een razende storm of zelfs op de rotsen uiteen geslagen. We zien de passagiersvaart op de Hollandse binnenwateren, maar ook de haringvangst op de Noordzee, enkele voor de kust van Italië geankerde handelsschepen, een spiegelgevecht ter ere van het bezoek van de Russische tsaar Peter de Grote aan de Republiek, een op de rede van Texel gelegen oorlogsschip en enkele echte zeeslagen.

De relatie tussen land en zee wordt tot uitdrukking gebracht middels enkele strandscènes. Zo zien we hoe bij Scheveningen een grote menigte is uitgelopen om de vers gevangen vis op het strand te komen bekijken, te kopen en vervolgens mee te nemen. Werkelijk alle rangen en standen zijn verzameld op het strand. Deze brede thematische variëteit laat goed zien hoe groot het economische, culturele en militaire belang van de zee wel was voor de Nederlandse kustprovincies. Er bestond, blijkens de tentoonstelling, vraag naar een breed palet aan maritieme sub-specialismes en ook laat het zich raden dat de gevoelde band met de zee en de scheepvaart sleutelrollen speelden binnen collectieve identiteiten.

> ‘Deze brede thematische variëteit laat goed zien hoe groot het economische, culturele en militaire belang van de zee wel was voor de Nederlandse kustprovincies’

Navale stukken

Wellicht nog het aardigst voor de lezers van het *Marineblad* zijn de navale stukken. De collectie omvat een fraai penschilderij van een Nederlands oorlogsschip door Willem van de Velde de Oude, een techniek waarmee hij zich onderscheidde van de concurrentie en die hem groot commercieel succes bracht. Van zijn gelijknamige zoon zien we majestueuze oorlogsschepen, Nederlandse en Engelse. Net als Vroom en Van Beerstraten begreep de firma Van de Velde uitstekend hoe de verschillende bij de oorlogsvloot betrokken bestuursinstanties de banden met de vloot gepropagandeerd wilden zien. Datzelfde gold voor ook marineofficieren, die graag door gereputeerde kunstenaars hun beroemdste wapenfeiten onder aandacht van bezoekers lieten brengen. Hun vaardigheid in het creëren van politieke kapitaalgoederen en hun artistieke virtuositeit brachten koning Charles II er in 1672 toe vader en zoon Van de Velde te overtuigen naar Engeland te emigreren en daar in zijn dienst te treden.

De navale stukken in de collectie Inder Rieder zijn niet van het formaat van de kapitale schilderijen in het Scheepvaartmuseum of het Rijksmuseum in Amsterdam, of het National Maritime Museum in Greenwich, Londen. Het meest treffende contrast in dit opzicht is nog wel het schilderij van de Slag bij Gibraltar door Cornelis Verbeeck uit 1623. Terwijl het beroemde doek van Cornelis van Wieringen in het Scheepvaartmuseum over ditzelfde onderwerp maar liefst 1,80 meter bij 4,90 meter beslaat, meet het hier te bekijken werkje van Verbeeck slechts 12 cm bij 32,5 cm. Maar het betreft wel stuk voor stuk kunstwerken die nog nooit eerder voor het publiek tentoon zijn gesteld en die ook zeker van groot historisch en artistiek belang zijn. Inder Rieder verzamelt namelijk louter kwaliteit, zo heeft hij in interviews benadrukt.

Museum Bredius heeft geen grote expositieruimten, zoals de andere hier genoemde musea. De 67 schilderijen hangen daarom ongeveer net zo als bij de eigenaar thuis, in statige woonvertrekken of aan de muren van het trapgat. Er staan geen hekjes die de bezoeker dwingen afstand te bewaren tot de schilderijen. Dit, en de attente behulpzaamheid van het gastvrije museumpersoneel, maakt het bezoek prettig informeel. Het is ook zeker de moeite waard nog even een bezoek aan de kelder te brengen, waar enkele topstukken uit de vaste collectie een plaats hebben gekregen. Zo hangen hier bijvoorbeeld werken van Jan Steen. Ten slotte zijn er her en der exemplaren van de zeer fraai uitgevoerde, vierdelige catalogus in te zien. ‘In de ban van de zee’ is nog tot 1 maart te zien, daarna gaat de verzameling terug naar Londen.

Dr. Gijs Rommelse, University of Leicester

De Slag bij Gibraltar van 25 april 1607, door Cornelis Verbeeck (ca. 1623), 12,0 cm bij 32,5 cm.

15 april 2020

Kooy Symposium

ONderBEMAND

Wie kent ze niet, de flitsende personeelsreclames voor Defensie: 'Geschikt V Ongeschikt X', 'Eén team één taak' en 'Je moet het maar kunnen' ... Ondanks alle beloften over prachtig en maatschappelijk relevant werk, de wereld zien, kameraadschap en werken met hoogwaardige en geavanceerde techniek, blijft het personeelstekort enorm. Onregelmatig werken in de avonden, weekenden, in het buitenland en onder gevaarlijke omstandigheden wordt steeds minder populair.

Waar liggen de oplossingen die bijdragen aan een lagere personeelsbehoefte? En waar ligt de rol van de techniek in deze. Hoe ver zijn we al in werken op afstand, de inzet van robots en de toepassing kunstmatige intelligentie? En waar levert dit de meeste winst op? Bij inzet van manschappen of juist in ondersteunende taken? Wat zijn de voor- en nadelen van zo'n personeelsarme krijgsmacht?

Tijdens het komende Kooy symposium kijken we naar de problemen van het personeelstekort. We bespreken hoe technologie een bijdrage kan leveren aan de realisatie van een personeelsarme krijgsmacht zónder de aandacht te verliezen voor mens en de oorspronkelijke taak. Waar staat defensie op dit moment, wat is het beleid en de visie van sectoren met gelijksoortige problemen en met welke technologieën uit het Nederlandse bedrijfsleven kunnen we nu al het verschil maken? Ook kijken we naar de mogelijkheden van Europese samenwerking.

Sprekers uit zowel de defensie- als de civiele (industriële) wereld belichten het thema middels lezingen vanuit verschillende hoeken; de ruime pauzes en de kleine tentoonstelling bieden bezoekers de mogelijkheid met elkaar in gesprek te gaan. Tevens wordt op deze dag de Kooy Prijs uitgereikt aan het beste afstudeerwerk op het gebied van een voor defensie en veiligheid relevante techniek of technologie.

Het Kooy Symposium wordt jaarlijks georganiseerd door de afdeling Defensie & Veiligheid en KIVI in samenwerking met TNO, NLR, APA, KVMO en Mars&Mercurius.

Datum:	15 april 2019
Tijd:	**10.00 tot 19.00 uur**
Locatie:	Gen. Maj. Kootkazerne in Stroe
Kosten:	gratis. Wie wil deelnemen aan het Indisch buffet na afloop betaalt €15,-
Inschrijven:	www.kooysymposium.nl
Programma:	programma.kooysymposium.nl

Oproep officieren detachement Veteranendag 2020

De Nederlandse Veteranendag wordt op zaterdag 27 juni 2020 gehouden. De gezamenlijke officierenverenigingen KVMO, KVEO, NOV en KVNRO zullen op die dag met een detachement weer deelnemen aan het defilé door de stad als eerbetoon aan zijne majesteit koning Willem-Alexander, die het defilé zal afnemen.

Archieffoto officieren detachement Nederlandse Veteranendag

Tijdig aanmelden via Veteraneninstituut

Om genoeg officieren bij elkaar te krijgen (het detachement moet minimaal uit 12 officieren bestaan) is het belangrijk dat u zich nu al voor het detachement aanmeldt. Dit kan online, via **mijn.veteraneninstituut.nl**. Hiervoor heeft u een gebruikersnaam en wachtwoord nodig. De gebruikersnaam is uw registratienummer op uw veteranenpas. Het wachtwoord moet u zelf aanmaken. Bent u dit wachtwoord vergeten, dan kunt u via deze site een nieuw wachtwoord aanmaken.

Degene die zich niet via de website aanmelden kunnen **telefonisch** contact opnemen met het Veteraneninstituut om daar hun deelname op te geven. Telefoon 088-3340050.

Het is belangrijk dat u zich snel aanmeldt! Immers, er is voor dit evenement ook een uiterlijke sluitingsdatum van 1 mei 2020 door het Veteraneninstituut vastgesteld. En aanvragen na deze sluitingsdatum worden niet meer in behandeling genomen. Het is dus zaak dat u zich snel aanmeldt. Dat geeft ook voor mij de zekerheid dat het detachement met een groot aantal deelnemers aan het defilé mag deelnemen.

Detachementscommandant

Uw detachementscommandant is ondergetekende, LTZVK 2 OC b.d. H.T. (Hennie) van Wilgenburg. Wanneer u zich hebt aangemeld wordt het op prijs gesteld ook hem te informeren.
Dat kan via e-mail:
vogelzand2604@hetnet.nl of
hennievanwilgenburg@icloud.com of
mobiel: 06 30219411.

Laten we ook dit jaar weer met u een uniek en mooi detachement samenstellen om deze Veteranendag grandioos met elkaar te kunnen vieren. In ieder geval, ik reken op u!

Nationale herdenking 4 mei

Erecouloir 2020

Tijdens de Nationale Herdenking op de Dam in Amsterdam vormen veteranen het erecouloir van het Paleis op de Dam tot aan het Nationaal Monument.

In het erecouloir staan veteranen symbool voor de inzet voor internationale vrede, vrijheid én veiligheid. Het Nationaal Comité 4 en 5 mei, het Veteraneninstituut en het Veteranen Platform zoeken veteranen die deze bijzondere rol willen vervullen.

Aanmelding

Bent u veteraan en wilt u ook deel uitmaken van het erecouloir tijdens de Nationale Herdenking op donderdag 4 mei op de Dam in Amsterdam? Meldt u zich dan aan **vóór 9 februari 2020** via:
www.veteraneninstituut.nl/aanmeldenerecouloir

Belangrijk: u dient ook beschikbaar te zijn op zaterdag 14 maart 2020 en zaterdag 18 april 2020.

Agenda 2020

Naast de activiteiten die de afdelingen organiseren (zie pag. 31) zijn er ook landelijke KVMO-activiteiten: de KVMO-Veteranendag, de Algemene Vergadering, het jaarlijkse KVMO seminar, het Maritiem Evenement en de KVMO 64-jarigendag.

De data in 2020:

donderdag 18 juni — Algemene Vergadering
woensdag 2 september — Maritiem Evenement
woensdag 14 oktober — 64-jarigendag
november — KVMO seminar

De tweejaarlijkse KVMO Veteranendag vindt plaats in 2021.

AANKONDIGING

VERENIGING ONDERLINGE BIJSTAND

Aankondiging

Op woensdag 22 april 2020 wordt de jaarlijkse Algemene Vergadering van de Vereniging Onderlinge Bijstand gehouden bij hotel-restaurant ML aan het Klokhuisplein 9 te Haarlem, gelegen tegenover de Grote of Sint Bavokerk.

Alle leden van de KVMO zijn tevens lid van Onderlinge Bijstand en zijn van harte welkom bij deze jaarlijkse activiteit. Noteert u de datum alvast in uw agenda!

Het katern met de uitnodiging en alle verdere informatie voor het programma treft u aan bij het Marineblad van maart 2020.

In Memoriam

Het hoofdbestuur van de KVMO heeft de droeve plicht u in kennis te stellen van het overlijden van:

Mevrouw M.L.A.R. Weijers-Drossaers († 12 januari 2020)
KTZE b.d. ir. A. Bakker († 5 oktober 2019)

Wij betuigen de nabestaanden onze deelneming en wensen hen veel sterkte toe

Activiteiten eerste helft 2020

AFDELING NOORD

4 feb
3 mrt
7 april

Postactievenborrels
Locatie : Marineclub, Den Helder
Aanvang : 17.00 uur
Informatie : Ter plaatse kan men zich opgeven voor een PA-diner voor de speciale prijs van €14,95 p.p

AFDELING ZUID

5 juni **Barbecue**
Locatie : De Merelhoeve, Nieuw- en St. Joosland
Tijd : 18.00 – 21.00 uur

Alle activiteiten staan open voor KVMO leden, ook als een andere vereniging de organisatie verzorgt. Voor vragen of nadere informatie over het programma kunt u mailen naar: **KVMOZuid@aim.com**

AFDELING MIDDEN

11 feb **Borrels**
14 april Locatie : Kromhoutkazerne, V6 Huiskamerbar
Tijd : 16.30 – 18.30 uur

23 juni **Barbecue**
Locatie : Kromhoutkazerne, K9, Vossengat
Tijd : 16.30 – 19.30 uur

DE DEADLINE VAN HET AANLEVEREN VAN KOPIJ VOOR DE RUBRIEK KVMO-ZAKEN VOOR HET MAARTNUMMER IS 17 FEBRUARI 2020.

De Koninklijke Vereniging van Marineofficieren

KVMO

Ereleden:
KTZT b.d. ir. S.J.J. Hoffmann
KOLMARNS b.d. A.H.P. Knoppien
KTZ b.d. L.J.M. Smit
KTZA b.d. drs. T.G.D. Steenbeek
KLTZ b.d. mr. O.W. Borgeld
KTZ ing. M.E.M. de Natris

Hoofdbestuur:
Voorzitter:
KTZ ing. M.E.M. de Natris
Vice-voorzitter:
KTZ ing. W.P. Groeneveld
Secretaris:
LTZ2OC (LD) N.J. van Lierop
Penningmeester:
KLTZ (LD) H.M.J. van de Burgt
Namens Afdeling Noord
KLTZ (LD) J.L. ten Berg
Namens Afdeling Midden
KLTZ H.M. van Rijn
Namens Afdeling Zuid
KLTZ R.O.P. Pulles
Namens Afdeling Caribisch gebied
KLTZ (LD) C.M. van der Pijl EMSD
Namens Werkgroep Postactieven
KLTZ b.d. M.A. Eland
Namens Werkgroep Elders Actieven
LTZ1 (LD) KMR M. Venema
Namens Werkgroep Jongeren
LTZ3 (LD) H.M. Krul
Namens de Werkgroep Genderbeleid
KLTZ b.d. M.A.W. Riemens

Afdelingsbesturen:
Noord:
KLTZ (LD) J.L. ten Berg
KLTZ b.d. P.J. van Maurik
KLTZ b.d. B. Fritzsche
LTZ1 (LD) P.Y. Handgraaf-Blok
Midden:
KLTZ H.M. van Rijn
KTZ (TD) ir. J.J. Bleijs
KLTZ b.d. J. de Jonge
KTZ b.d. H. van Eijsden
Zuid:
KLTZ R.O.P. Pulles
maj KL b.d. P. van der Laan
KLTZ (SD) b.d. A.J. Zwiers
KLTZA b.d. P.A. Brons (postactieven)
Caribisch Gebied:
KLTZ R.A.J. Wesdorp

KVMO-leerstoel Universiteit Leiden:
Prof. dr. T.B.F.M. Brinkel

Adres secretariaat:
Wassenaarseweg 2
2596 CH Den Haag
T : 070-3839504
F : 070-3835911
E : **info@kvmo.nl**
W : **www.kvmo.nl**

Onderlinge Bijstand

De KVMO heeft een samenwerkingsverband met Onderlinge Bijstand (**www.onderlingebijstand.nl**). Voor nadere informatie of het verkrijgen van aanvraagformulieren kunt u contact opnemen met het secretariaat van de KVMO.

Omslag van een extra uitgave van het Marineblad uit januari 1949.